<u>Dastuurka Somaliland 1997</u>

BISMILLAAHI RAXMAANI RAXIIM
ARAR

IYADOO *UU AYIDSAN YAHAY go'aamadii shirkii Beelaha Somaliland ee Burco ee 27dii April ilaa 5tii May 19991, ee lagula soo noqday madax bannanida laga soo bilaabo 18 May 1999.*
1991.

IYADOO UU KA SHIIDAAL QAADANAYO, Shirweynihii Guurtida Bee1aha Soma1i1and ee Boorama ee 24kii Janaayo i1la 25kii May 1993d1I ee lagula guddoonsaday Axdiga-Qaranka kaas oo:

> *- Wajibiyey in muddada kala guurka ah la diyaariyo, aftina loo qaado Dastuur Qaran oo beddela Axdiga Qaranka.*
>
> *- Si cad u ttaabtey rnabaaij'da Dastuurka jyc qaabdhismeedka dawlada iyada oo uu ku qanacsan yahay, xaqa aa.n cidina ka duudsiyi-karin ee uu u leeyahay aaya ka tashigiisa..*

IYADOO UU WAAYO-ARAG U YAHAY, cawaaqib xumada Dastuur aan ku sa1aysnayn caqiidada, dhaqanka iyc doonista ummadda, ee lagu soo maamulayey muddo soddon sannadood ah.

IYADOO UU WAAYO-ARAG U YAHAY, Cidhib-xumada iyo dhibaatada xukunka ku dhisan talo-maroorsiga iyo keli-talisnimada ee daIka ku soo jiray muddo ka badan labaatan sannadood, kana feejigan dib-u-soo noqoshada xukun noocaas ah..

IYADOO UU XUSUUSAN YAHAY halgammadii isdaba jooga ahaa ee shacbiga sida kii Daraawiishta, Culimada Diinta, iyo axsaabta.

IYADOO UU MAANKA KU HAYO haIgankii kululaa ee isbahaysigii ururka SNM hogaaminayey u soo maray dib-ula-soo noqoshada madax bannaanida ee loo soo huray naf iyo maalba si loo helo nidaam dawladeed oo ummada nasteex u ah.

IYADOO UU HIGSANAYO, dawladnimo ummadda wada deeqda, oo la mahadiyo, kuna dhisan sinnaan iyo caddaalad. .

IYADOO UU YAQIINSAN YAHAY: In lagu gaadhi karo degganaansho iyo xasillooni waarta, is-waafajinta la iswaafajiyo dhaqan-maamleedka dalka iyo caqiidada ummadda.

IYADOO UU AAMINSAN YAHAY; In ummadda Somaliland tahay, qoys wax walba wadaaga, sida diinta, dhaqanka, caadooyinka, iyo afka, wax ay ku kala duwan tahay sinaba u jirin, diyaarna u tahay in ay wada dhisato dawlad ay u siman tahay;

IYADOO UU OG SOON YAHAY: In diyaavinta Dastuurku soo martay marxalado iyo guddiyo kala duwan, oo ay ugu dambeysay guddigii isku-soo--dubbarididda Dastuurka Shirweynihii 3aad u xilsaaray isku shaandhaynta labadii nuqul taariikhdii 26/11/96, 1aguna saleeyey arrimaha soo socda:

B. *Shareecada Islaamka.*

T *Go'aan gaadasho ka timaadda talo-wadaag.*

J. *Is-dheellitirnaanta awoodda dawladnimo oo u qaybsanta Sharcidejinta, Fulinta iyo Garsoorka..*

X. *Baahinta iyo hoos u daadejinta maamulka xukuumadda (Decentra1isa tion).*

Kh *Dammaanad-qaaddista 1ahaanshaha gaarahaaneed iyo xaq dhowridda*

suuqa xorta ah.

D. *Qiimo-weynidda nolosha qofka co la imanaysa sugidda x.uquuqda aasaasiga iyo xorriyadaha qofka.*

E. *Nabadgelyo iyo habsami kula dhaqanka dawladaha gobolka ivo adduunweynaha.*

IYADOO UU SI FIICAN U DHUUXAY: Laf iyo ludba araarta iyo mucda Dastuurka:

Shacbiga Somaliland, waxa uu ha1kan ku oggolaaday maanta oo taariikhdu tahay   /   / , isagoo addunweynaha halkan ugu caddaynaya inuu Dastuurkan ka dhigtay Dastuurkiisa Qaran.

DASTUURKA SOMALILAND

QAYBTA KOOWAAD

TILMAANTA IYO MABAADI'DA GUUD

XUBINTA 1AAD

TILMAANTA GUUD

QODOBKA 1AAD

QARANKA JAMHUURIYADDA SOMALILAND

1. Dalkii maxmiyadda ahaa ee 26kii Juun 1960kii gobanimadiisa ka qaatay Boqortooyadii midowday ee Ingiriiska iyo Woqooyiga Ayrland (United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland), lana odhan jiray Maxmiyadda Somaliland, kuna biiray Soomaaliya 1dii July 1960kii si ay u wada curiyaan Jamhuuriyadda Soomaaliya (Somali Republic), ee kula soo noqday gooni-isu-taagiisa Go'aankii shirkii Beelaha Somaliland ee Burco 27kii April ilaa 15 May 1991kii, waxa uu halkan ku noqonayaa sida waafaqsan Dastuurkan, Dal madax-bannaan oo leh xaqa iyo karaamada Qaranimadiisa, kuna magacaaban "Jamhuuriyadda Somaliland".

2. Awoodda iyo karaamada Qaranimada waxa leh shacbiga; wuxuuna u adeegsanayaa si waafaqsan Dastuurka iyo Xeerarka kale.

QODOBKA 2AAD

DALKA JAMHUURIYADDA SOMALILAND

1. Dalka Jamhuuriyadda Somaliland waxa uu fidsan yahay bed (Area) ahaan dalkii la odhan jirey Maxmiyadda Somaliland oo tilmaan ahaan ku yaalla dhigaha (Latitude) 80 ilaa 110 30' Woqooyiga dhul-badhaha iyo loolka (Longtitude) 420 45' ilaa 490 Bariga; waxaanay soohdimihiisu ka kooban yihiin Berriga, Jasiiradaha, biyaha goboleed, dhulka iyo badaha hoostooda, hawada sare iyo xeebleyda (Continental Shelf).

2. Jamhuuriyadda Somaliland waxay xad la wadaagtaa dhinaca Woqooyi Gacanka Cadmeed; dhinaca Bari Soomaaliya; dhinaca Koonfureed iyo dhinaca Galbeed Jamhuuriyadda Federaalka ah ee Itoobiya; dhinaca Woqooyi-galbeed Jamhuuriyadda Jabuuti.

3. Dhulka Qaranku waa muqaddas; waana laguma xad-gudbaan.

QODOBKA 3AAD

MAGAALO-MADAXDA

Magaalo madaxda Jamhuuriyadda Somaliland waa HARGEYSA.

QODOBKA 4AAD

JINSIYADA

1. Qof kasta oo u dhashay Somaliland, kana Isiran dadkii deganaa dalka Somaliland 26kii Juun 1960kii iyo ka hor, waxa loo aqoonsanayaa muwaadin Somaliland.

2. Xeer baa caddaynaya sida lagu heli karo ama waayi karo Jinsiyadda Somaliland.

QODOBKA 5AAD

DIINTA

1. Diinta Qaranka Somaliland waa Diinta Islaamka; waxaana geyiga Somaliland ka reeban faafinta Diin aan ahayn Diinta Islaamka.
2. Xeerarka dalka waxaa laga qaadanayaa shareecadda Islaamka; waxaana reeban wixii xeer ah ee ka soo hor jeeda.
3. Dawladdu waxay oogaysaa shacaa'irta diiniga ah (umuurta Diinta); waxaanay fulinaysaa axkaamta shareecadda. Sidoo kale waxay ka hor tegaysaa fusuqa iyo anshax-xumada.
4. Tirsiga taariikhda waxa laga raacayaa tan Islaamiga ah ee Hijriyada iyo tan Miilaadiyada ah.

QODOBKA 6AAD

AFKA

1. Afka rasmiga ah ee Jamhuuriyadda Somaliland waa AF-Soomaaliga; Afka labaadna waa Af-Carabiga.
2. Afafka kale waxa loo adeegsan karaa wixii looga maarmi waayo.

QODOBKA 7AAD

CALANKA

Calanka Jamhuuriyadda Somaliland wuxuu ka kooban yahay saddex midab oo is le'eg oo ballaadh u goglan, midabka sare waa Doogo, dhexdiisana ay ku qoran tahay LAA ILLAAHA ILLA-ALLAH MUXAMEDU RASUUL-ALLAAH oo Af-Carabi ah, oo midab cad ah; midabka dhexe waa caddaan ay badhtanka kaga taallo Xiddig madow oo shan geesley ah, madaxyo simanna leh; midabka hoose waa casaan saafi ah.

QODOBKA 8AAD

ASTAANTA

Astaanta Qaranku waa Galaydh Bunni ah oo ay laabta kaga qoran tahay "ALLAAHU AKBAR" oo far Carabi ah; kuna taagan laba gacmood oo is-gacan qaadaya, miisaana ka sarreeyo ay labadiisa kafadood hareeraha Galaydhka ka laaladaan. Laba caleemood oo doog ah ayaa hoosta iyo hareeraha kaga wareegsan Galaydhka; labada Caleemood baarkooda inta u dhaxaysa waxa ku qoran "Bisinka" oo far Carabi ah.

QODOBKA 9AAD

HEESTA QARANKA

Heesta Qaranku waa mid muujinaysa bartilmaameedyada Dastuurka, caqiidada ummadda, hab-dhaqmeedka wada-tashi; waxaanay yeelanaysaa miyuusik u gaar ah oo ka duwan kuwa dalalka kale; waxaana lagu soo saarayaa xeer.

QODOBKA 10AAD

SINNAANTA MUWAADINIINTA

1. Muwaadiniinta Somaliland iyadoon lagu kala saarayn, midabka, qabiilka, dhalashada, luqada, lab iyo dhedig, hantida, mudnaanta, afkaarta iwm, waxay sharciga hortiisa ku leeyihiin xuquuq iyo waajibaad siman.

2. Kala sarreynta iyo takoorka ku salaysan isirka, abtirsiga, dhalashada iyo deegaanku waa reebban yihiin.
3. Ajaanibka dalka Somaliland sharci ku jooga waxay xeerka hoostiisa ku leeyihiin xuquuq iyo waajibaad la siman tan muwaadiniinta.

XUBINTA 2AAD

MABAADI'DA GUUD

QODOBKA 11AAD

NIDAAMKA SIYAASADEED

1. Nidaamka Siyaasadeed ee Jamhuuriyadda Soomaliland waxa saldhig u ah nabad, talo-wadaag, dimuqraadiyad iyo hannaanka xisbiyada badan.
2. Tirada Xisbiyada siyaasiga ah ee dalka Jamhuuriyadda Somaliland kama badnaan karaan Saddex (3) Xisbi.
3. Iyada oo xeer gaar ahi habayn doono qaabka loo furan karo Xisbi siyaasi ah, waxa reeban in Xisbi lagu dhiso Gobolaysi iyo Qabyaalad.

QODOBKA 12AAD

XIDHIIDHKA DIBEDDA

1. Jamhuuriyadda Somaliland waxay dhawraysaa heshiisyadii ay Dawladdii hore loo odhan jiray soomaaliya, la gashay shariikad ama Dawlad shisheeye, haddii aanu ka hor imanayn danta iyo maslaxadda Jamhuuriyadda Somaliland.
2. Jamhuuriyadda Somaliland waxay aqoonsantahay, kuna dhaqmaysaa, axdiyada Qaramada Midoobay iyo Qaanuunka dawliga ah; waxa kale oo ay xurmaynaysaa baaqa caalamiga ah ee Xuquuqda Aadamiga (Universal Declaration of Human Rights).
3. Jamhuuriyadda Somaliland waxay aaminsantahay mabaadi'da aayo-ka-talinta umamdaha adduunka.
4. Waxay aaminsan tahay in khilaafaadka siyaasiga ah ee abuurma lagu xalilo dariiq nabadeed iyo wada-hadal; waxay dhowraysaa jiritaanka soohdimaha dalalka kale.
5. Waxay ku dedaalaysaa in colaaddii raagtay oo dhex ooli jirtey dalalka Geeska Afrika lagu bedelo is-afgarad iyo isku soo dhawaansho.
6. Dawladda Jamhuuriyadda Somaliland waa Jamhuuriyad xor ah oo ka mid ah umamdda Carbeed, shucuubta Afrika iyo caalamka Islaamka; sidaas darteed, waxay ku dedaalaysaa siday ugu biiri lahayd, Jimciyadda Qaramada Midoobay, Ururka Midnimada Afrika, Jaamicadda Carabta iyo ururka Dawladaha Islaamka.
7. Dawladda Jamhuuriyadda Somaliland waxay ka soo hor jeedaa falalka argagixisnimada, iwm, ujeeddo kasta ha lahaadeene.

QODOBKA 13AAD

DHAQAALAHA DALKA

1. Si loo xaqiijiyo kobcinta wax-soo-saarka, kor-u-qaadidda heerka nolosha, abuuridda goobo shaqo iyo guud ahaan horumarinta dhaqaalaha dalka, Dawladdu waxay dejinaysaa siyaasadda guud ee dhaqaalaha, oo ku salaysan mabaadi'da suuqa xorta ah iyo is-garabsiga hantida gaar ahaaneed; hantida wadareed, hantida Qaranka iyo maal-gelinta shisheeyaha.
2. Iyada oo la dhawrayo in aanu habka dhaqaale noqonin mid horseeda in barwaaqadu ku koobnaato ama ku ururto koox ama dad tiro yar, si aanay u dhalan dabaqado dhaqaale oo ka kooban kuwa wax haysta iyo kuwa aan wax haysan; si aanay u ballaadhan farqiqa dhaqaale ee u dhexeeya reer magaalka iyo reer miyiga, waxa Dawladda Jamhuuriyadda Somaliland xaqiijinaysaa in adeegyada bulsho iyo fursadaha dhaqaale si caddaalad iyo sinnaan ah loo qaybiyo.

3. Maal-gelinta shisheeyaha ee dalka gudihiisa Dawladdaa damaanad qaadaysa; xeer baana lagu nidaaminayaa.

QODOBKA 14AAD

WAX-SOO-SAARKA

Dawladu waxa ay dhiiri gelinaysaa wax soo saarka wadaniga ah sida; Beeraha, Xoolaha nool, Kalluunka, Macdanta, Faleenka, Xabagta iwm iyo warshadaha ku shaqeeya wax-soo-saarka wadaniga ah.

QODOBKA 15AAD

HANTIDA GUUD

1. Daryeelka iyo ilaalinta maalka iyo hantida guud waa waajib saaran dawladda iyo muwaadiniinta, waxyeelada loo geystana xeerka ayaa lagaga abaal-marinayaa.
2. Hantida guud ee lahaanshaheeda ama ka faa’iidaysigeeda loo baahdo in la wareejiyo waxa ay ku wareegi kartaa si xeerka waafaqsan.
3. Awqaaftu waxa ay leedahay daryeelkeeda, hagaajinteeda iyo qurxinteeda; dawladaana ka mas’uul ah; habka loo maamulayana xeer baa qeexaya.
4. Sakadu waa Rukni Islaami ah habeynteeda waxa caddaynaya xeer gaar ah.

QODOBKA 16AAD

KHAYRAADKA DABIICIGA AH

1. Khayraadka dabiiciga ah ee dalka waxaa mas’uul ka ah dawlada dhexe, waxaanay qaadaysaa tallaabo kasta oo suurto gal ah si loo baadho, loogana faa’iidaysto khayraadka ku jira Berriga iyo badda dalka. Ilaalinta khayraadka dabiiciga ah iyo sida ugu haboon ee looga faa’iidaysan karo xeer ayaa qeexaya.
2. Dhulku waa hanti guud oo ka dhexeeya ummadda mas’uuliyaddiisana Dawladdaa leh.

QODOBKA 17AAD

BAANANKA

Dawladdu waxa ay yeelanaysaa Baan dhexe oo hogaamiya siyaasada iyo ilaalinta lacagta dalka. Waxa kale oo la suurto gelinayaa furitaanka Baanan Ganacsi iyo horumarineed iyada oo mudnaanta la siinayo kuwa gaar ahaaneed.

QODOBKA 18AAD

CASHUURTA IYO TAKAALIIFTA

1. Waajibinta Cashuuraha iyo wixii Takaaliif ah waxa loo eegayaa danta iyo maslaxada Bulshada.
2. Curinta, Dhaafida iyo wax ka bedelka cashuuraha iyo wixii takaaliif ah ee kale xeer ayaa jidaynaya.
3. Cashuur ama takaaliif aan xeer jidayn lama qaadi karo.

QODOBKA 19AAD

RIBADA

Ribada iyo macaamilooyinka ganacsi ee dhib u leh Bulshada iyo ku xoolaysiga sifo aan sharci ahayni way reeban yihiin.

QODOBKA 20AAD

WAXBARASHADA

1. Dawladdu waxa ay mudnaan gaar ah siinaysaa horumarinta, ballaadhinta iyo faafinta cilmiga iyo tacliinta, iyada oo u aragta in ay waxbarashadu tahay maal-gelinta ugu haboon ee kaalinta ugu weyn ka qaadan karta horumarinta siyaasadeed, dhaqaale iyo bulsho.
2. Waxbarashadu waa mid u danaynaysa dadweynaha, kuna habaysan waayaha iyo degaanka gaar ahaaneed ee bulshada Somaliland.
3. Barashada iyo tarbiyadda diinta Islaamku waa dariiqad aasaasi ah; dhammaan heerarka waxbarshadana waa ku khasab.
4. Heerarka waxbarasho iyo tababar way furan karaan muwadiniinta iyo shisheeyaha dalka degeni dugsiyo iyada oo la raacayo xeerarka waxbarashada.
5. Tacliinta farsamada iyo xirfaduhu waxa ay leeyihiin mudnaanta koowaad.
6. Horumarinta dugsiyada Qur'aanku waa waajib saaran dawladda.

QODOBKA 21AAD

WAXBARASHADA AASAASIGA AH.

1. Dawladdu waxay mudnaanta koowaad siinaysaa waxbarashada aasaasiga ah; waxaanay u hawl gelaysaa in gobolada iyo degmooyinka lagu baahiyo waxbarashada aasaasiga ah.

2. Hadafka dawladdu waxa weeye in waxbarashadu noqoto lacag la'aan hadba sidii ay u suurto gasho.

QODOBKA 22AAD

TIRTIRIDA AKHRIS-QORIS LA'AANTA

Cidhibtirka akhris-qoris la'aanta iyo waxbarashada dadka waaweyn waa waajib ummadeed, waana in shacab iyo dawladba awood la isugu geeyo fulinta waajibaadkaas.

QODOBKA 23AAD

HORUMARINTA CILMIGA IYO SUUGAANTA

1. Dawladdu waxa ay horumarinaysaa cilimiga iyo suugaanta; waxaanay dhiiri gelinaysaa hal-abuurka iyo cilmi baadhista.
2. Xuquuqda qoraalka, hal-abuurka iyo hindisaha xeer ayaa caddeynaya.

QODOBKA 24AAD

DHALINYARADA IYO ISBOORTIGA

Si dhalinyarada loogu xaqiijiyo koritaanka jidhka iyo maskaxda oo caafimaad qaba, korna loogu qaado barbaarintoodaa iyo dareenkooda, dawladu waxa ay ahmiyad gaara siinaysaa horumarinta iyo dhiiri-gelinta ciyaaraha jidhka iyo Isboortiga, kuwaas oo loo aqoonsan doono maadooyinka aasaasiga ah oo ka mid ah manhajka waxbarashada dugsiyada dawladda iyo kuwa kale.

QODOBKA 25AAD

HORUMARINTA HIDDAHA IYO DHAQANKA

1. Dawladu waxa ay horumarinaysaa Hiddaha iyo Dhaqanka suuban ee bulshada iyada oo isla markaa laga faa'iidaysanayo aqoonta bulshada adduunka. Waxa si gaar ah loo dhiiri galinayaa fanka, Suugaanta iyo ciyaaraha wadaniga ah, iyada oo la dhawrayo adaabta Islaamka ah.
2. Dawladdu waxa ay dhawraysaa caadooyinka wanaagsan, waxayna higsanaysaa in ay bulshada ka dhex baabi'iso caadooyinka wax u dhimaya diinta, horumarka, dhaqanka iyo caafimaadka bulshada, iyada oo dejinaysa barnaamij lagaga hortagayo.
3. Samaynta Khamriga iyo beerista ama samaynta, ka ganacsiga iyo isticmaalka maandooriyuhu geyigan Somaliland way ka reeban yihiin.
4. Dawladdu waxa ay dejinysaa barnaamij dhaqan toosineed oo lagaga hor-tago cunidda qaadka iyo cabbista sigaarka iwm.

QODOBKA 26AAD

DEGAANKA IYO WAX KA QABASHADA AAFOOYINKA

1. Fayo qabka degaanku waxa uu aasaas u yahay caafimaadka bulshada iyo dhawrista khayraadka dalka; sidaas darteed, waxa ay dawladdu mudnaan gaar ah siinaysaa daryeelka iyo ilaalinta degaanka.

2. Aafooyinka dhaca sida; Abaaraha, duufaannada, cudurada faafa, dhul gariirka iyo dagaalada waxa ay dawladu ka yeelanaysaa ku talo gal.

3. Waxyeellada loogeysto degaanka ciqaabteeda xeer ayaa caddaynaya.

QODOBKA 27AAD

CAAFIMAADKA

1. Dawladdu iyada oo fulinaysa siyaasadda daryeelka caafimaadka guud, waxa waajib ka saaran yahay ka-haqab-tirka dalka; qalabka ka-hortagga cudurrada faafa, helitaanka daaweyn lacag la'aan ah iyo daryeelka fayo-dhowrka guud.

2. Dawladda waxa xil ka saaran yahay horumarinta iyo baahinta adeegyada caafimaadka iyo xarumaha daryeelka caafimaadka ee gaarka ah.

QODOBKA 28AAD

DARYEELKA QOYSKA

Qoysku waa aasaaska bulshada Islaamka ah, waxaana tiir u ah Diinta, Anshaxa iyo Dhaqanka. Sidaa darteed, Dawladdu waxay iska xil-saaraysaa caafimaadka iyo daryeelka Hooyada iyo Dhallaanka.

QODOBKA 29AAD

DARYEELKA CARRUURTA

1. Dawladdu waxay xil iska saaraysaa xannaanada, barbaarinta ama wax baridda carruurta aan waalidka lahayn, haddaanay haysan cid kale oo xannaanaysa.

2. Dawladdu waxay kafaalo qaadaysaa carruurta waalidkood ku geeriyoodo difaaca dalka.

QODOBKA 30AAD

DARYEELKA NAAFADA, WAAYEELKA IYO DADKA AAN XISKOODU KU FILLEYN

Dawladdu waxay xil iska saaraysaa daryeelka dadka naafada ah ama waayeelka aan isku filleyn, haysanna cid xannaanaysa iyo dadka aanu xiskoodu dhammayn.

QODOBKA 31AAD

SHAQADA IYO FARSAMADA

1. Shaqadu waa xaq uu leeyahay, kuna waajib ah, muwaadin kasta oo gudan kara. Sidaas darteed, Dawladdu waxay xil iska saaraysaa tababarrada farsamo iyo xirfadeed ee muwaadiniinta.
2. Ka shaqeysiinta dhallinta, haweenka; shaqeynta saacadaha habeenimo iyo goobaha shaqada waxaa qeexaya Xeerka shaqada.
3. Jamhuuriyadda Somaliland waxaa ka reeban in shaqada la isku khasbo marka xeer jideeyo mooyaane.
4. Shaqaaluhu waxay xaq u leeyihiin mushahar u dhigma hawsha ay qabtaan iyaga oo u madax-bannaan in ay heshiis la galaan loo shaqeeyaha.
5. Shaqaaluhu waxay isu habeyn karaan Ururro farsamo ama Xirfadeed oo gorgortan iyo heshiis la geli kara loo-shaqeeyaha; dawladduna waxay ku dedaalaysaa in ay ka dhex abuurto shaqaalaha iyo loo shaqeeyaha is-afgarad iyada oo sidaas xeer ku soo saaraysa.

QODOBKA 32AAD

DARYEELKA SHAQAALAHA

1. Shaqaaluhu waxay xaq u leeyihiin nasasho toddobaadle iyo fasax sannadeed.
2. Saacadaha iyo maalmaha shaqada ee toddobaadka iyo maalmaha nasashada guud Xeer ayaa qeexaya.
3. Shaqaalaha Dawladdu iyo xubnaha ciidamada qalabka sida waxay xaq u leeyihiin gunnada hawl-gabka iyo kaalmada bukaanka ama shilka iyo kaalmada qofka naafooba oo xeerka waafaqsan.

QODOBKA 33AAD

CAYMISKA IYO BADBAADINTA

Dawladdu waxay horumarinaysaa habka taakulaynta, caymiska iyo badbaadinta shaqaalaha, waxaanay xoojinaysaa Hay'adaha ku shaqada leh.

XUBINTA 3AAD

XUQUUQDA QOFKA, XORRIYADDA ASAASIGA AH IYO WAAJIBAADKA SAARAN MUWAADINKA

QODOBKA 34AAD

HIRGELINTA FASIRAADDA

1. Hay'adaha xeer-dejinta, fulinta iyo garsooka ee Qaranka iyo kuwa dawladaha hoose ee gobollada iyo degmooyinka Jamhuuriyadda Somaliland, heer kasta ha ahaadeene, waxa ay u hogaamsamayaan shuruucda ku cad qodobada xubintan.
2. Shuruucda la xidhiidha xuquuqda iyo xoriyaadka waxa loo fasirayaa si waafaqsan bayaannada caalamiga ah ee xuquuqda aadamaha iyo qawaaniinta caalamiga ah ee Dastuurkan ku xusan.

QODOBKA 35AAD

XUQUUQDA SIYAASADEED, DHAQAALE IYO BULSHO

Muwadin kastaa waxa uu xaq u leeyahay in uu ka qayb galo hawlaha siyaasadeed, shaqaale, bulsho iyo hiddaha si waafaqsan shuruucda iyo Dastuurka.

QODOBKA 36AAD

XAQA DOORASHADA

Muwadin kasta oo buuxiya shuruudaha sharcigu tilmaamayo waxa uu xaq u leeyahay in la doorto waxna uu doorto.

QODOBKA 37AAD

XORRIYADA DHAQAALAHA

1. Qof kasta oo muwaadin ah ama si sharci ah dalka ku jooga waxa uu xor-u-yahay in uu dalka ka maro ama dego meel kasta oo uu doono, iyo weliba inuu ka baxo ama ku soo laabto dalka marka uu doono.
2. Arrimaha ku xusan faqrada 1aad ee qodobkan waxa ka reebaan meelaha ama waqtiyada Qaanuunku ka reebo marideeda ama degitaankeeda.

QODOBKA 38AAD

XORRIYADDA IS-ABAABULKA

1. Muwaadiniintu waxa ay xor-u -yihiin in ay isu habeeyaan ururo siyaasadeed, cilmiyeed, dhaqameed, bulsheed, xirfadeed, ama kuwo shaqaale si waafaqsan qaanuunka.
2. Waxaa reeban urur kasta oo leh ujeedooyin lid ku ah danaha ummada ama qarsoodi ah ama leh qaab ciidan ama hubaysan amaba kuwa kale ee khilaafsan qaanuunka weji kasta ha lahaadeene.

QODOBKA 39AAD

XAQA NOLOSHA

Nafta Aadanuhu waa deeq Ilaahay, waana qaali; qof kastaana waxa uu xaq u leeyahay noloshiisa, waxaanu ku waayi karaa oo keliya marka Maxkamad horteed uu ku caddaado dembi uu sharcigu jideeyey in dil lagu mutaysan karo.

QODOBKA 40AAD

XAQA NABADGELYEYNTA JIDHKA QOFKA

Qofku waxa uu xaq u leeyahay in la nabad geliyo jidhkiisa; ciqaabta jidhka iyo waxyeelo kasta oo loo geeysto damiirka qofkuna waa reeban yahay.

QODOBKA 41AAD

XAQA XORRIYADA

1. 1-Qofna xorriyaddiisa loogama qaadi karo si aan xeerka waafaqsanayn.
2. Ma banaana in qofna la qabto, la baadho ama la xayiro haddii uusan markaa dembi faraha kula jirin ama aanu amar qabasho oo sababaysan ku soo saarin garsoore awood u lihi.

QODOBKA 42AAD

CIQAAB IYO DEMBI

1. Ciqaab iyo dembi waa wixii qodob xeer ama qaanuun jideeyey, waxaana reeban in ciqaabta loo fuliyo hab aan xeerka waafaqsanayn.
2. Mas’uuliyadda dembi ciqaabeed waxa ay ku kooban tahay cidda geysatay oo keliya.
3. 3 Eedaysanuhu waa dembi laawe inta aanay Maxkamad horteeda kaga caddaanin dembiilenimo.

QODOBKA 43AAD

XUQUUQDA QOFKA XORRIYADDA LAGA QAADAY

1. Qofka xorriyadda laga qaaday waxa uu xaq u leeyahay in uu la kulmo sida ugu dhaqsaha badan qareenkiisa, qaraabadiisa ama ciddii kale ee uu codsado.
2. Qofka xorriyadda looga qaaday fal-dembiyeed lagu eedeeyey awgeed, waxa uu xaq u leeyahay in lagu horgeeyo Maxkamad 48 (sideed iyo afartan) saacadood; laga bilaabo marka la qabtay.
3. Waxa reeban in qofka lagu dirqiyo qirasho dembi, marag furid, ama dhaar. Mid kasta oo arrimahaas ka mid ah oo qofka khasab lagu marsiiyaana wax -ka-soo qaad ma laha.
4. Waxaa reeban in qofka lagu xidho meel aanu xeerku bannayn.
5. Xeerka ayaa xadaynaya muddada ugu badan ee qof loo hayn karo baadhitaan
6. Eedaysanuhu waxa uu xaq u leeyahay in go’aan Maxkamadi ku riday uu racfaan uga qaato Maxkamadda ka saraysa.
7. Marka qof la qabto iyo marka la cusboonaysiinayo sii hayntiisa waxa uu xaq u leeyahay in la ogeysiiyo arrintiisa cidda uu doorto.
8. xabsigu waa edbin iyo toosin, dawladdana xil baa ka saaran kor-u-qaadida akhlaaqda iyo xirfad baridda maxbuuska si uu ugu noqdo bulshada isaga oo yeeshay dhaqan suubban.
9. Ciqaabta lagu mutaysan karo jabinta faqradaha 1 ilaa 7 ee qodobkan xeerka ayaa caddaynaya

QODOBKA 44AAD

XAQA DACWADA IYO ISDIFAACA.

1. Qof kastaa waxa uu xaq u leeyahay in uu dacwad sharciga waafaqsan ka furto Maxkamadda awoodda u leh.
2. Qof kastaa waxa uu xaq u leeyahay in uu iska difaaco Makamadda horteeda.
3. Xaaladaha sharcigu tilmaamayo, Qaranku waxa uu kafaalo qaadayaa in uu bixiyo difaac lacag la’aan ah; iyada oo saboolka laga dhaafi karo ajuurada Maxkamadda.

QODOBKA 45AAD

XURMAYNTA HOYGA

Hoyga iyo meelaha kale ee la deggen yahay waxa ay leeyihiin Xurmayntooda; mana banaana basaasidooda, baadhidooda iyo gelidooda, haddaanu jirin amar Garsoose oo sababaysan. Waxa waajib ah in si toos ah loogu akhriyo mulkiilaha ama deggenaha hoyga inta aan la gelin. Baadhaha waxa ka reebban ku-xad-gudubka amarka Garsooraha.

QODOBKA 46AAD

XORRIYADDA ISGAADHSIINTA.

Qofka lama fara-gelin karo qoraaladiisa gaarka ah, waraaqihiisa boosta ama xidhiidhkiisa isgaadhsiineed, marka laga reebo xaaladaha uu xeerku banneeyo baadhitaankooda, daba-galkooda, ama dhegeysigooda, iyada oo ay markaana waajib tahay in la helo amar Garsoore oo sababaysan.

QODOBKA 47AAD

XORRIYADDA LAHAANSHAHA HANTI-GAAR AHAANEED

1. Qof kastaa waxa uu xaq u leeyahay inuu si gaar ah u yeesho hanti, taas oo ay shardi tahay in uu ku helo waddo xalaal ah.
2. Hantida gaar ahaaneed ee lagu helay si xeerka waafaqsan, lalama wareegi karo dan guud awgeed mooyaane, iyada oo markaana la bixinayo cawil celin munaasib ah.
3. Xeer ayaa xadaynaya waxyaabaha geli kara danta guud ee keeni kara la wareegidda hanti gaar ahaaneed.

QODOBKA 48AAD

XORRIYADDA BANAAN BAXA IYO RA’YI DHIIBASHADA

1. Muwaadin kasta waxa uu xor-u-yahay in uu ra’yigiisa ku bandhigo hadal, muuqaal, suugaan ama qaab kale, oo xeerka waafaqsan.
2. Muwaadin kastaa waxa uu xor-u- yahay in uu abaabulo kana qayb qaato kulan ama bannaan-bax nabadeed oo xeerka waafaqsan.

QODOBKA 49AAD

XAQA XURMAYNTA MAGAC-SAMIDA IYO NOLOSHA GAAR AHAANEED

Qof kastaa waxa uu xaq u leeyahay in la xurmeeyo sharaftiisa, sumcaddiisa iyo noloshiisa gaar ahaaneed.

QODOBKA 50AAD

XORRIYADDA CAQIIDADA.

1. qof kastaa waxa uu xor-u-yahay caqiidadiisa, lagumana qasbi karo inuu qaato tu kale. Shareecadda Islaamku ma ogola in qofka muslinka ahi ka noqdo caqiidadiisa.
2. Masaajidku waa goob cibaado, waxaanu mudan yahay xurmayn waa goob lagu fidiyo diinta iyo hanuuninta ummada diin iyo duunyaba. Waxa reebban in laga jeediyo waxyaabaha ummadda kala kaxayn kara, dawladduna waxa ay ku leedahay ilaalin guud iyo kaalmayn sidii suurto-gal ah.

QODOBKA 51AAD

XORRIYADDA SAXAAFADDA IYO WAR-BAAHINTA KALE

Saxaafadda iyo warbaahinta kale waxa ay ka mid yihiin xorriyadda aasaasiga ah ee ra'yi dhiibashada, waxaanay leeyihiin madax -bannaanidooda; way reebban tahay tallaabo kasta oo lagu cabudhinayo; hawshoodana xeer baa nidaaminaya.

QODOBKA 52AAD.

DAMMAANAD -QAADKA IYO SHURUUDAHA

XUQUUQDA XORRIYAADKA

1. Dawladda ayaa muwaadiniinta u dammaanad qaadaysa xuquuqda iyo xorriyadaha, xeerka ayaa qeexaya ciqaabta ka dhalan karta ku xad-gudubkooda.
2. Dhammaan xorriyadaha qofka waxa shardi ah in aanay ka hor-iman xeerarka ilaaliya anshaxa guud, xasiloonida dalka ama xuquuqda qof kale.

QODOBKA 53AAD.

WAAJIBAADKA MUWAADINKA

1. Muwaadin kasta waxa waajib ku ah, adkaynta midnimada Ummada, ilaalinta jiritaanka Qaranimada iyo difaaca dalka iyo diinta si waafaqsan xeerka.
2. Qof kasta waxa ku waajib ah in uu xaq dhawro Dastuurka iyo xeerarka dalka.
3. Qof kasta waxa ku waajib ah in uu si hagar la'aan ah u bixiyo cashuurta iyo takaaliifta kale ee xeerku waajibiyey.
4. Qof kasta waxa waajib ka saaran yahay daryeelka, ilaalinta iyo badbaadada deegaanka.

QODOBKA 54AAD.

CIQAABTA GUDASHA LA'AANTA WAJIBAADKA

Xeerka ayaa cadaynaya ciqaabta ka dhalan karta gudasho la'aanta waajibaadka ku xusan qodobka 53aad.

QODOBKA 55AAD

DAMBIYADA LAGA GALO XUQUUQDA AADAMAHA

Dembiyada laga galo xuquuqda qofka sida xasuuq, dil Maxkamad la'aan ah; jidh dilka, iwm, ma laha muddo dhaaf.

QODOBKA 56AAD

ISU-CELINTA EEDAYSANAHA AMA DEMBIILAHA IYO MAGAN-GELINTA SIYAASADEED

1. Jamhuuriyadda Somaliland waxa ay dib-u-celin kartaa dembiile ama eedaysane dalkiisa ka soo cararay, haddii uu jiro heshiis dhex maray Jamhuuriyadda Somaliland iyo dalka weydiistay celintiisa.
2. Qofka shisheeyaha ah ee dalka ku soo galay ama ku joogay si xeerka waafaqsan ee waydiista magan gelyo siyaasadeed, waa la siin karaa haddii uu buuxiyo shuruudaha ku xusan xeerka u dhigan magan- gelinta.
3. Ma bannaana in muwaadinka Somaliland loo dhiibo dawlad shisheeye.

QODOBKA 57AAD

XUQUUQDA HAWEENKA

1. Xuquuqda, xoriyaadka iyo waajibaadka Dastuurku xaqiijiyey, haweenku ragga way ula siman yihiin, wixii shareecada Islaamka midkood u gaar yeeshay mooyaane.
2. Xukuumaddu waa in ay dhiirri-gelisaa xaqa ay haweenku u leeyihiin in ay ka xoroobaan dhaqamada aan shareecada waafaqsanayn ee waxyeellada u leh jidhkooda iyo damiirkooda.
3. Haweenku waxay xaq u leeyihiin in ay hanti yeeshaan, maamulaan, kormeeraan, adeegsadaan; gudbin karaan si shareecada waafaqsan.
4. Si sare loogu qaado aqoonta iyo dakhliga haweenka iyo weliba daryeelka qoyska, haweenku waxay xaq u leeyihiin in loo fidiyo waxbarashada dhaqaalaha qoyska iyo in loo furo dugsiyada farsamada iyo xirfadaha gaarka ah iyo kuwa waxbarashada dadka waaweyn.

QODOBKA 58AAD

Uma bannaana Maxkamadaha fulinta Mabaadi'da Guud, hase yeeshee waxay hoggaamin u yihiin Xukuumadda marka ay gudanayso xilkeeda la xidhiidha dhaqan-gelinta xeerarka.

QAYBTA LABAAD

QAAB DHISMEEDKA QARANKA

QODOBKA 59AAD

QARANKA, KARAAMADA IYO AWOODDA

1. Eebaha ummadda Somaliland ku beeray geyigani waxa uu ugu deeqay awood iyo karaamo Qaranimo. Shacbiga Jamhuuriyadda Somaliland waxa uu awooddaas iyo karaamadaas sida ku cad Dastuurka u igmaday dawlad ku dhisnaan doonta kuna dhaqmi doonta Dastuurka.
2. Dhismaha Qaranku wuxuu ka kooban yahay saddex waaxood oo kala ah; xeer-dejinta, fulinta iyo garsoorka. Kala xadaynta awoodaha saddexda waaxood waxay noqon doonaan sida uu Dastuurku dhigayo. Waax waliba awoodda Dastuurku u gaar yeelay way u madax bannaan tahay.

XUBINTA 1AAD

WAAXDA XEER-DEJINTA

QODOBKA 60AAD

BAARLAMAANKA

1. Awooda xeer-dejinta ee Jamhuuriyadda Somaliland waxa ay gaar ku tahay baarlamaanka oo ka kooban laba gole oo kala ah wakiilada iyo golaha guurtida.
2. Xilka xeer-dejintu uma wareegi karo cid ka baxsan Baarlamaanka.
3. Mashruuc sharci Baarlamaanku ogolaadeen waxa uu xeer dhaqan gal ah noqonayaa marka uu Madaxweynuhu u soo saaro hab waafaqsan Dastuurka.
4. Baarlamaanku xil-gudashadiisa waxa uu ku salaynayaa Dastuurka iyo xeer-hoosaadyadiisa.
5. Himilooyinka xil-gudashada Baarlamaanka waxa ugu muhiimsan arrimahan soo socda:-

   b- sugidda nabadgelyada iyo ammaanka Jamhuuriyadda Somaliland iyo u madaxbanaanida maamulka dhulkeeda, baddeeda iyo hawadeeda.

T- In Jamhuuriyadda Somaliland yeelato dhammaan xeerarka ay u baahan tahay dawlad islaam ah.

J. Hirgelinta Xeerrka u degsan Jamhuuriyadda iyo xaqiijinta taaba-galka caddaaladda oo saldhig u ah xasiloonida guud ee jamhuuriyadda iyo isu-kalsamaanta iyo iskaashiga dadweynaha Somaliland.

6. Labada gole ee Baarlamaanku waxa ay yeelanayaan fadhiyo ay wadaagaan iyo kuwo gaar u kala ah.

QODOBKA 61AAD

FADHIYADDA WADAJIRKA AH EE LABADA GOLE EE BAARLAMAANKA

Labada gole ee Baarlamaanku, fadhiyo wada jir ah ayey ka yeelanayaan arrimaha ay ka mid ka yihiin;

B - Dhegeysiga warbixinta madaxweynuhu ka jeediyo furitaanka labada gole midkood.

T- Marka laga doodayo ku biirida Jamhuuriyadda Somaliland urur ama huwan goboleed ama caalami ah ama ansixinta heshiisyada leh dabeecad goboleed ama caalami.

J - Go'aaminta iyo ku dhawaaqida xaaladaha dagaal marka Jamhuuriyadda Somaliland la soo gudboonaado dagaal.

X - Ka doodista dhawrsanaan ka qaadida Madaxweynaha ama Madaxweyne-ku-xigeenka.

KH- Doodaha ku saabsan Aafooyinka dabiiciga ah;

D- Doodaha la xidhiidha xeerarka degdega ah;

R- Doodda lagu ansixinayo magcaabida guddoomiyaha Maxkamada sare; iyo

Sh - Arrimaha kale ee 2da gole la haboonaada inay fadhi wada jir ah ka yeeshaan.

GOLAHA WAKIILADA

QODOBKA 62AAD

TILMAANTA GUUD EE GOLAHA

Golaha Wakiiladu waa xubno ka wakiil ah dadweynaha, waana hay'adda 1aad ee xeer dejinta dalka, ansixinta xeerarka, ogolaanshaha iyo ilaalinta siyaasadda guud ee hoggaaminta dalka.

QODOBKA 63AAD

TIRADA GOLAHA IYO DOORASHADIISA

Golaha Wakiiladu waxa uu ka kooban yahay 82 xubnood oo lagu soo doorto doorasho guud oo toos ah iyo cod bixin qarsoodi ah oo xor ah.

QODOBKA 64AAD

SHURUUDAHA QOFKA ISU TAAGAYA DOORASHADA

Qofka isu taagaya xubinnimada Golaha Wakiiladu waa in uu yeesho shuruudaha soo socda.

1. In uu muslim yahay, kuna dhaqmo diinta Islaamka.
2. In uu muwaadin yahay, da'diisuna ayna ka yaraan 35 (shan iyo soddon) sano.
3. In uu jidh ahaan iyo caqli ahaanba u gudan karo xilkiisa.
4. In uu leeyahay aqoon dugsi sare ama wax u dhigma ugu hoosayn.
5. Inaanu hore ugu dhicin xukun ciqaabeed oo kama dambays ah, oo maxkamadda horteeda kaga caddaaday shantii sanno ee ugu dambeeyay.

6. Inuu yahay xilkaas, akhlaaqdiisa iyo dhaqankiisuna toosan yihiin.
7. Uma bannaana qof shaqaale dawladeed ahi inuu isu taago doorasho, haddaanu muddada xeerku cayimay ka hor, shaqo ka tegid codsan; taas oo in laga aqbalaana ay waajib tahay.

QODOBKA 65AAD

MUDDADA XILKA IYO XILLIGA DOORASHADA

1. Muddada xilka Golaha Wakiiladu waa 5 (Shan) sano oo ka bilaabmaya maalinta Maxkamadda sare ay ku dhawaaqdo go'aamada doorashada.
1. Madaxweynaha ayaa ku dhawaaqaya doorashada Golaha cusub bil ka hor dhammaadka muddada Golaha hore.
2. Haddii doorashada Golaha Wakiiladu ku qabsoomi weydo duruufo adag awgeed, Golaha hore ayaa xilka sii haynaya inta ay ka dhamaanayso duruuftaasi, lagana dooranayo Gole cusub. Duruufaha adagi waa; Dagaal baahsan, xasilooni darro gudaha ah, aafo dabiici ah oo culus sida dhul gariir, cudurada faafa, abaaro culus; waxaana qiimaynaya kana go'aan gaadhaya Golaha Guurtida ka dib marka Golaha Xukuumaddu sidaa soo jeediyo.

QODOBKA 66AAD

XARUNTA GOLAHA WAKIILADA
Xarunta Golaha Wakiiladu waa magaalo madaxda.

QODOBKA 67AAD

ISUGU YEEDHIDDA GOLAHA CUSUB
1. Golaha cusubi waxa uu qabanayaa fadhigiisa ugu horreeya 30 (soddon) maalmood gudahood oo ka bilaabmaysa maalinta lagu dhawaaqo go'aamada doorashada, waxaana isugu yeedhaya Madaxweynaha Jamhuuriyadda.
2. Haddii Madaxweynuhu isugu yeedhi waayo, Golaha ayaa u kulmaya iskii maalinta 45aad (shan iyo afartanaad) laga bilaabo maalinta lagu dhawaaqo go'aamada doorasho.
3. Golaha cusub waxa furaya guddoomiyaha Maxkamadda sare oo dhaarinaya xubnaha. Markaa waxaa guddoominaya shirka xubinta ugu da'weyn; waxaana Goluhu iska dhex dooranayaa guddoomiyaha iyo laba guddoomiye ku xigeen.

QODOBKA 68AAD

FADHIYADA GOLAHA WAKILADA
1. Fadhiyada Golaha Wakiladu waa kuwo furan, kuwo xidhana way noqon karaan Xeer hoosaad baana nidaaminaya:-
2. Fadhiga Golaha Wakiiladu waxa uu ku furmi karaa marka ay joogaan kala badh in ka badani, marka laga reebo kuraasida bannaanaanshahooda la baahiyay.
3. Go'aamada Goluhu waxa ay ku ansaxayaan hal dheeri xubnaha jooga fadhiga (aqlabiyad fudud), marka laga reebo xaaladaha dastuurku ama xeer hoosaadka goluhu uu u jideeyo aqlabiyad kale.
4. Dib-u-dhigid fadhi wuxuu ku ansaxayaa aqlabiyad fudud (hal dheeri); waxaana dib loo dhigi karaa ugu badnaan todoba (7) maalmood.
5. Wasiirada iyo Wasiir-ku-xigeenada waxa ku waajib ah in ay ka qayb galaan fadhiyada Golaha Wakiilada iyo guddiyadiisa haddii qoraal lagaga codsado sidaa; waxaanay xaq u leeyihiin in ay ka qayb qaataan doodda. Hase yeeshee xaq uma laha codayn. Sidoo kale, Madaxweynaha waxaa u bannaan in uu u wakiisho ku-xigeenkiisa ama Wasiir kasta ka qayb galka fadhiyada Golaha-wakiilada.

QODOBKA 69AAD

KAL-FADHIYADA IYO HABAYNTA GOLAHA WAKIILADA

1. Waxa Goluhu yeelanayaa 3 (saddex) kal-fadhi oo caadi ah sannadkiiba oo qaadanaya mudo 28 (sideed iyo labaatan) todobaad ah. Labadii kal fadhi waxa u dhexaynaya ugu yaraan 4 (afar) todobaad, ugu badnaana 8 (siddeed) todobaad.
2. Kal-fadhiga aan caadiga ahayn ee Golaha Wakiiladdu waxa uu ku qabsoomi karaa:-

b. Codsi ka yimid Madaxweynaha;

t. Guddoomiyaha Golaha Wakiilada oo isugu yeedha.

J. 1/3 (saddex-meelood, meel) tirada xubnaha wakiilada oo qoraal ku codsada.

3. Kal-fadhigiisa ugu horreeya, waxa golaha wakiiladu ku ansixinayaa xeer-hoosaadkiisa; waxaanay ku dhisanayaan guddi-hoosaadyo inta uu u baahdo.
4. Khudbadda Qaranka waxaa jeedinaya Madaxweynaha kal-fadhiga u horreeya sanadkii walba. Waxay ka war bixinaysaa; siyaasadda, Barnaamijyada dawladda, dhaqaalaha iyo xaaladda lacageed iyo nabadgelyada.

QODOBKA 70AAD

MUSHAHARKA IYO GUNNADA GOLAHA WAKIILADA

Xubnaha golaha wakiiladu waxay yeelanayaan mushahar iyo gunno xeerku qeexo.

QODOBKA 71AAD

REEBBANAANTA QABASHADA XIL KALE IYO UGA FAA'IIDAYSIGA XILKA DANO GAAR AH

Xubinta Golaha Wakiilada uma bannnaana in ay qabato xil kale oo qaran, iyada oo xilkii loo doortay haysa; umana bannaana inay uga faa'iideysato xilkaasi dano gaar ahaaneed.

QODOBKA 72AAD.

DHAWRSANAANTA XUBINTA GOLAHA WAKIILADA

1. Xubinta golaha wakiillada loo qaban maayo, waxna loogu qaadi maayo arrin uu ogaaday ama uu golaha soo hor-dhigay ama arrimo uu ra'yi ka dhiibay.
2. Waxaa ka reebaan xukunkaas faqradda 1aad wixii cay ama aflagaado ah ee xubintu geysato.
3. Ma bannaana in laga qaado xubinta golaha wakiilada tallaabo baadhitaan ama waraysi; ama qabasho ama xidhitaan ama taallaabo kale oo ciqaab la xidhiidha iyada oo oggolaansho looga helo golaha wakiiladda mooyaane.
4. Waxaa xubinta tallaabo lagu qaadi karaa haddii lagu qabto isaga oo dembi faraha kula jira, markaana waxa waajib ah in golaha si deg dega ah loo ogeysiiyo.
5. Golaha waxaa ku waajib ah in uu hubiyo, in tallaabada laga qaaday xubinta ay tahay mid toosan.
6. Haddii aanu goluhu fadhiyin, waxaa waajib ah in oggolaanshaha tallaabada laga qaadayo xubinta laga helo guddida joogtada ah ee golaha wakiilada; Golaha waxa la ogeysiinayaa kalfadhiga xiga.
7. Dacwadaha aan ciqaabta ahayn waa lagu oogi karaa xubinta golaha wakiilada iyada oo aan ogolaansha loo baahnayn.

QODOBKA 73AAD

WAAYIDDA XUBINIMADA GOLAHA WAKIILADA.

Xubinimada golaha wakiilada waxaa la waayi karaa haddii.

1. Xubintu geeriyooto ama uu ku yimaado xanuun suurto galin waaya gudashada xilkeeda.
2. Xubintu istiqlaalad dhiibto; iskeedna shaqada uga tagto.
3. Uu jabo shardi ka mid ah shuruudihii lagu soo doortay; ama uu gudan waayo xilkiisa;
4. Uu ku dhaco xukun ciqaabeed kama dambays ah oo maxkamadda horteeda kaga caddaaday.
5 Uu ka maqnaado 20 (Labaatan), fadhi oo isku xiga idin la'aan.

QODOBKA 74AAD

BUUXINTA JAGADA GOLAHA WAKIILADA

Haddii ay banaanaato jagada xubin ka mid ah golaha wakiilada ka hor lixda bilood ee ugu dambeysa muddada xilka golaha, waxa loo soo buuxinayaa si waafaqsan xeerka, iyada oo xubinta cusubi ay dhammaystirayso muddada xilka golaha ka hadhay.

QODOBKA 75AAD

XOGHAYAHA GOLAHA WAKIILADA IYO LA-TALIYEYAAL

1- Golaha wakiiladu waxa uu yeelanaya xoghayn uu madax ka yahay xoghaye guud oo ka tirsanayn golaha Wakiillada, kana kaalmeynaya shir-gudoonka golaha; hawlaha xafiiska, dhammaan arrimaha maaliyadda iyo maamulka, wuxuuna yeelanayaa ku-xigeen.
2- Xoghaynta golaha wakiilada waxaa ka mid ahaanaya la taliye sharci oo buuxinaya shuruudaha Dastuurku u dhigay qofka garsoore ka noqon kara maxkamadda sare.
3- shaqaalaha kale ee xoghaynta waxaa shaqo gelinaya xoghayaha guud marka uu kala tashado hay'adda shaqaalaha qaranka.

QODOBKA 76AAD

SOO BANDHIGIDA MASHRUUC SHARCI

Mashruuc sharci waxaa golaha wakiilada u soo bandhigi kara:

1- Golaha xukuumadda.
2- Tirada xubanaha Golaha wakiiilada ah ee xeer hoosaadka goluhu qeexo.
3- Muwaadiniin leh xaqa cod-bixinta, tiradooduna aanay ka yarayn 5000 (shan kun) oo qof, waxaana ka reeban mashruuc qaanuun maaliyadeed.

QODOBKA 77AAD

Mashruuc sharci waxaa uu xeer ku noqonayaa ansixinta Golaha Wakiilada; waxaanu dhaqan-gelayaa ka dib marka uu Madaxweynuhu uu saxeexo sida ku cad Qodobka 60aad.

QODOBKA 78AAD

AWOODDA IYO WAJIBAADKA GOLAHA WAKIILADA

1- Waxaa waajib ah in uu ogolaansho golaha wakiilada ka helo qof kasta oo loo magacaabo wasiir, wasiir-ku-xigeen, iyo madaxda hay'adaha dawladda, iyada oo la raacayo Dastuurka.
2- Golaha wakiiladu waxaa kale oo uu awood u leeyahay ka doodista, wax ka sheegista, celinta oo sababaysan iyo ansixinta barnaamijka xukuumadda.
3- Golaha wakiiladu waxa uu ansixinyaa heshiisyada dawliga ah ee ay ka mid yihiin kuwa siyaasadeed, dhaqaale iyo nabadgelyo ama kuwa keenaya culays maaliyadeed oo cusub oo aan ku soo arroorin miisaaniyadda, ama keenaya soo saarid ama wax-ka-bedelid qaanuun.

4- Golaha wakiiladu waxa uu u gudbinayaa golaha xukuumada tallooyin iyo tilmaamo ku saabsan siyaasadda guud ee hogaaminta.
5- Ku -soo-rogidda dalka ama qayb ka mid ah xukun deg-deg ah waxa golaha xukuumaddu uu waydiisanayaa labada gole (Golaha Wakiilada iyo Golaha Guurtida) ogolaansho.
6- Golaha wakiiladu waxa uu awood u leeyahay in uu u yeedho xukuumada ama hay'adaheeda iyo wakaaladaheeda, si uu wax uga waydiiyo gudashada xilkooda.
7- Guddiyada golaha wakiiladu waxay awood u leeyihiin in ay wasiirka ama madaxda hay'adaha dawladda ama madaxda sare ee kale ee qaranka ee hawshoodu khusayso ay wax ka waydiiyaan gudashada xilkooda.

QODOBKA 79AAD

Awoodda xeer-dejinta ee Goluhu waa in ay gaadhsiisnaataa arrimaha Maaliyadda ee soo socda:-

1- Jidaynta cashuuraha, takaliifta iyo tallaabooyin kale oo kor loogu qaadayo dakhliga.
2- Asaasidda kaydka dakhliga somaliland ama keydyo kale loo qoondeyey xaalado gaar ah. Habka loo maamulaayo, loogu ururinaayo iyo loogu bixinaayaba xeer baa nidaaminaya.
3- In la daabaco lacag, lana soo saaro shahaadooyin rahmadeed, iyo kuwa kale oo leh qiima damaanadeed.
4- Habaynta a nidaamyada dhaqaale iyo kuwa lacageed.

QODOBKA 80AAD

MIISAANIYADDA

1. Golaha Wakiiladu waxa uu ka doodi karaa, waxna ka beddeli karaa, miisaaniyadda; kuna ansixinayaa go'aan gole.
2. Haddii ansixinta Miisaaniyadda cusubi dhamaan waydo ka hor bilowga sannad maaliyadeedka cusub, waxa lagu dhaqmayaa miisaaniyaddii hore inta ay ka soo baxayso miisaaniyadda cusubi.
3. Golaha Wakiilada ayaa oggolaanaya gelidda kharash kasta oo aan miisaaniyadda ku jirin.
4. Xeer ayaa caddaynaya habka soo diyaarinta miisaaniyadda guud iyo sannad-maaliyadeedka.
5. Xeer ayaa caddaynaya miisaaniyadda iyo xisaab xidhka hay'adaha, wakaaladaha iyo shariikadaha dawladeed ama kuwa ay wax ku leedahay iyo u soo bandhigidooda golaha wakiilada.
6. Waa waajib u soo bandhigidda Golaha Wakiilada xisaab-xidhka Miisaaniyaddii guud ee dhammaatay muddo aan ka badnayn lix bilood, oo ka bilaabanta taariikhda dhammaadka sannad maaliyadeedka, iyada oo Golaha Wakiiladu ka doodayo, go'aanna soo saarayaan.
7. U soo bandhigida xisaab-xidhka Miisaaniyadda waxaa u xil-saaran hanti-dhawraha Guud.

QODOBKA 81AAD

KALA DIRIDDA GOLAHA WAKIILADA

Golaha Wakiilada waxa la kala diri karaa:-

1. Marka uu fadhiisan waayo laba kal-fadhi oo caadi ah oo isku xiga, iyada oo aanay keenin duruuf awoodooda ka baxsani.
2. Marka ay soo jeediyaan inuu kala dirmo 1/3 (saddex meelood, meel) tirada xubnaha Goluhu; iskuna raacaan 2/3 (saddex meelood laba) tirada guud ee xubnihiisa.
3. Xaaladaha ku xusan faqradda (1) iyo (2) ee qodobkan waxa go'aan ka soo saaraysa Maxkamadda Dastuurka, iyada oo xaaladda ku xusan faqradda (1aad) uu Maxkamaddu u soo gudbinayso Madaxweynaha, xaaladda ku xusan faqradda 2aadna Golaha Wakiiladu.
4. Golaha Wakiilada waxa kale oo kala diri kara Madaxweynaha, ka dib marka uu dadweynuhu sababaha uu ku dhisay kala diriddooda ku oggolaado afti-qaran oo ay qaban-qaabiso Maxkamadda Dastuuriga ahi.
5. Madaxweynuhu marka uu arko go'aanka Maxkamadda Dastuurka ee ay ka soo saarto xaaladda ku xusan faqradda (1) ama (2) ee qodobkan, amma natiijada aftida dadweynaha ee ku xusan faqradda (4) ee qodobkan, waxa uu ku soo saarayaa Xeer-Madaxweyne kala diridda golaha wakiilada, isaga oo isla markaa baahinaya taariikhda doorashada golaha cusub oo ku qabsoomaya 60 (lixdan) maalmood gudahood.

6. Haddii aftida Qaranku taageeri waydo kala diridda golaha wakiilada, amma doorashadu qabsoomi weydo, golihii hore ayaa xilka haynaaya.
7. Ma bannaana kala diridda Golaha Wakiiladu sannadka u horeeya ee Golaha iyo sannadka u dambeeya ee muddada xilka Madaxweynaha.

QODOBKA 82AAD

SOO SAARIDDA, FAAFINTA IYO DHAQAN-GELINTA XEERKA

Xeerarka waxa uu Madaxweynuhu ku soo saarayaa, kuna baahinayaa faafinta rasmiga ah saddex todobaad (21 maalmood) gudahood, laga bilaabo maalinta Golayaashu u soo gudbiyaan; waxaanay ku dhaqan-gelayaan soddon (30) maalmood gudahooda oo laga bilaabo maalinta la baahiyey, iyada oo ay bannaan tahay in muddada dhaqan-galka lagu gaabiyo ama lagu dheereeyo xeerka gudihiisa.

XUBINTA 2AAD

GOLAHA GUURTIDA

QODOBKA 83AAD

TILMAANTA GUUD EE GOLAHA

Golaha Guurtida Jamhuuriyadda Somaliland oo ah Golaha Odayaasha, waa hay'ad 2aad ee sharci-dejinta, waxaanu dib u eegaa xeerarka ka soo baxa Golaha Wakiilada intaan Madaxweynaha loo gudbin wuxuuna gaar u leeyahay dejinta xeerka ku saabsan diinta, dhaqanka iyo nabadgelyada.

QODOBKA 84AAD

DOORASHADA XUBNAHA GUURTIDA IYO MUDDADA XILKA

1. Xubnaha Golaha Guurtida waxa lagu soo dooranayaa doorasho habka doorashadana waxaa nidaaminaya Xeer.
2. Mudada xilka Golaha Guurtidu waa lix (6) sano, oo ka bilaabmaysa maalinta fadhiga koowaad qabsoomo.

QODOBKA 85AAD

SHURUUDAHA QOFKA LOO SOO DOORANAYO XUBINIMADA GOLAHA GUURTIDA

Qofka loo soo dooranayo xubinimada Golaha Guurtida waa in uu yeesho shuruudaha qofka isu taagaya xubinnimada Golaha Wakiilada, marka laga reebo da'da iyo heerka aqoonta oo noqonaya sidan hoos ku xusan:-

1. Inaan da'diisu ka yaraan 45 (shan iyo afartan) sano;
2. In uu yahay qof diinta aqoon fiican u leh, amma oday dhaqan yaqaan ah.

QODOBKA 86AAD

TIRADA GOLAHA GUURTIDA

1. Tirada Xubnaha Golahha Guurtidu waa 82, oo iska dhex dooranaya guddoomiye, laba guddoomiye-ku-xigeen iyo guddi hoosaadyo inta uu u baahdo. Goluhu wwuxuu yeelanayaa guddi joogta ah oo 25 (shan iyo labaatan) xubnood ah.

2. Xilli kasta waxaa ku kordhaya tiro xubno sharaf ah oo kala ah:-

b. Shan xubnood oo Madaxweynuhu ku soo xulo tilmaamo gaar ah oy Qaranka u yeesheen; waxayna muddada xubinimadoodu la cimri tahay muddada xilka Golaha.

T. Qof kasta oo horay guddoomiye uga noqday Golaha Guurtida ama Golaha Wakiilada.
J. Qof kasta oo hore Jamhuuriaydda Somaliland uga soo qabtay xilka Madaxweyne iyo Madaxeyne-ku-xigeen.
X. Xubno sharafku Golaha cod kuma leh, mana geli karaan guddida joogta ah

QODOBKA 87AAD
XOGHAYAHA GOLAHA IYO LA-TALIYAYAAL

Golaha Guurtidu waxa uu yeelanayaa Xoghaye aan xubin ka ahayn Golaha. Waxa kale oo uu yeelan karaa la-taliyayaal uu ka mid yahay la-taliye sharci. Dhismaha Xoghaynta Golaha Guurtida waxay la mid tahay ta Golaha Wakiilada.

QODOBKA 88AAD
FADHIGA UGU HORREEYA EE GOLAHA GUURTIDA

Fadhiga ugu horeeya ee Golaha Guurtidu wuxuu qabsoomayaa 30 (soddon) maalmood gudahood ka dib maalitna la soo dhamaystiro xulashadiisa, waxaana furaya oo dhaarinaya guddoomiyaha Maxkamada sare, waxaana shirkaas guddoominaya xubinta uggu da'weyn inta laga dooranayo guddoomiye rasmi ah iyo labadisia ku xigeen.

QODOBBKA 89AAD
XEER HOOSAADKA GOLAHA

Kal-fadhigiisa ugu horreeya, Golaha Guurtida waxa uu ku ansixinayaa xeer-hoosaadka Golaha.

QODOBKA 89AAD
XEER HOOSAADKA GOLAHA

Kalfadhiga ugu horreeya ee Golaha guurtida waxa uu ku ansixinayaa xeer-hoosaadka Golaha .

QODOBKA 90AAD
AWOODDA IYO WAJIBAADKA GOLAHA GUURTIDA

1. Dejinta xeerarka ku saabsan diinta, dhaqanka iyo nabadgelyada .
2. Dib-u-eegida xeerka golaha wakiiladu ansixiyo xeerka maaliyadda mooyaane , waxaanu ku celin karaa golaha wakiilada hal mar, muddo 30 (Sodon) maalmood gudahood oo ka bilaabanta maalinta loo soo gudbiyo xafiiska shir-guddoonka golaha guurtida , isaga oo sababaha aragtidiisa qoraal ahaan ugu gudbinaya.
3. Ka-talo-bixinta dhaliilaha maamul ee xukuumadda iyo ogeysiintooda golaha wakiilada .
4. Ka-gacan-siinta xukuumadda arrimaha la xidhiidha diinta, nabadgelyada , difaaca, dhaqanka , dhaqaalaha iyo bulshada; iyaga oo kaashanaya madax dhaqameedka beelaha .
5. U yeedhidda xubnaha xukuumadda iyo wax-ka-waydiinta gudashada xilkooda.
6. Waxa kale oo golaha guurtidu awood u leeyahay in uu golaha wakiilada u gudbiyo soo-jeedin mashruuc, si golaha wakiiladu uga doodo , go'aana uga gaadho.

QODOBKA 91AAD
MUSHAHARKA IYO GUNNADA GOLAHA GUURTIDA

Xubnaha Golaha Guurtidu waxa ay yeelanayaan Mushahar iyo gunno xeerku qeexo.

QODOBKA 92AAD
DHAWRSANAANTA XUBINTA GOLAHA GUURTIDA

Dhawrsanaanta xubinta Golaha Guurtidu waxa ay la mid tahay ta xubinta Golaha wakiilada iyada oo dhawrsanaanta -ka—qaadista uu leeyahay Golaha Guurtidu .

QODOBKKA 93AAD
SHAQO-KA-TEGIDDA XUBINTA GOLAHA GUURTIDA

Xubinta Golaha guurtidu waxa ay u gudbin kartaa shaqo-ka-tagideeda Golaha Guurtida, isagaana ka ogolaanaya.

QODOBKA 94AAD
WAAYIDA XUBINIMADA GOLAHA GUURTIDA.

1. Xubinimada Golaha Guurtida waxa ay waayi kartaa xubinimadeeda , haddii ay burto shuruud ka mid ah shuruudihii lagu soo xushay ama uu gudan kari waayo xilka sida uu u caddaynayo xeer-hoosaadka Golaha Guurtidu.
2. Haddii uu ku dhaco xukun ciqaabeed oo kama dambays ah oo Maxkamad horteed laga caddaaday.
3. Haddii Golahu ka aqbalo istiqaalad.

QODOBKA 95AAD
KALA DIRIDA GOLAHA

kala diridda Golaha Guurtida waxaa loo kala diri karaa habka loo kala diri karo Golaha wakiilada

QODOBKA 96

REEBANAANTA QABASHADA XIL KALE IYO DANO GAAR AH
Xubinta golaha guurtida uma bannaana in ay qabato xil kale oo Qaran iyada oo xilkii loo xulay haysa ; umana bannaana inay xilka uga faa'iidaysato dano gaar ahaaneed.

QODOBKA 97AAD
FADHIYADA IYO KALFADHIYADA

Fadhiyada Golaha Guurtida waa kuwo furan; waxaana ay noqon karaan kuwo xidhan sida ku cad Dastuurka. Tirada ay fadhiyadu ku furmi karaan; Aqlabiyadda ay go'aamadiisu ku ansixiyaana; iyo cidda isugu yeedhi karta kal-fadhiyada aan caadiga ahayn, waxa ay la mid yihiin habka golaha wakiilada.

QODOBKA 98AAD
BANNAANAANSHAHA JAGADA GOLAHA GUURTIDA IYO SOO BUUXINTEEDA

1. Jagada golaha guurtidu waxa ay ku bannaanaanaysaa haddii ay timaado xaalad ka mid ah xaaladaha ku tilmaaman qodobka 72aad.

2- Haddii ay bannaanaato jagada xubin ka mid ah golaha guurtidu ka hor lixda bilood ee ugu dambeeya muddada xilka golaha guurtida , waxa loo soo buuxinayaa si waafaqsan xeerka , iyada oo xubinta cusubi ay dhammaystirayso muddada xilka golaha .

QODOBKA 99AAD
HABKA LOO RAACO XEER DEJINTA

1- Labada gole ee Baarlamaanka , mid waliba mashruuc-sharci ee uu ansixiyo waxa uu u gudbinayaa golaha kale ; si uu ula eego talooyinna uga siiyo.

2- Labada gole, mid waliba golaha kale , hal mar oo keliya ayuu mashruuc-sharci ku celin karaan.

3- Xeer-hoosaadka Baarlamaanka ayaa qeexaya hab-socodka mashruuc-sharci, waana in uu muujiyo mudnaanta gaar ah ee ay leeyihiin mashruuc-sharciyada la xidhiidha Maaliyadda iyo kuwa xukuumaddu u aragto deg-deg, kuwaas oo mudan in iyaga la horu-mariyo.

4- Mashruuc-sharci ay labada gole ee Baarlamaanku ku wada ansixiyeen ama ku wada ogolaadeen aqlabiyadda 2/3 (saddex meelood, laba meelood) ama ka badan Madaxweynuhu dib-uma-celin karo ee wuu saxeexayaa . Haddiise uu arko in mashruuc-sharcigaasi ka-hor-imanayo qodob ama qodobo Dastuurka , waa in uu sidaa ku wargeliyaa shir-guddoonka iyo xeer-ilaaliyaha guud oo u gudbin doona Maxkamadda Dastuuriga ah.

5- Madaxweynuhu , Mashruuc-sharci looga soo gudbiyey Baarlamaanka , waxa uu ku saxeexayaa saddex todobaad gudahood, laga bilaabo taariikhda mashruucaas-sharci soo gaadhay xafiiska Madaxweynaha haddii aanu baarlamaanku dib-uga-soo-celin.
Haddiise Madaxweynuhu mashruuc-sharci uu u soo gudbiyey Baarlamaanku ku saxeexi waayo muddadaas la gooyey ama ku soo celin waayo Baarlamaanka, mashruuc-sharicgaasi si toos ah ayuu u noqonayaa xeer ; waxaana soo saaraya golihii soo gudbiyey.

QODOBKA 100

1- Mashruuc- sharci kasta aan ahayn kuwa Maaliyadda oo golaha wakiiladu aqlabiyad ku ogolaaday waa in loo gudbiyo golaha guurtida , kaas oo markaas:-
b- oggolaan kara ama wax ka bedel soo jeedin kara .
t- Haddii golaha Guurtidu oggolaan waayo , ama wax-ka-bedelidda uu soo jeediyey golaha wakiiladu ku qanci waayo , golaha wakiiladu waxaa uu xaq-u-leeyahay in mashruuc-sharcigu kalfadhiga xiga ee Golaha guurtida dib- ugu-celiyo.
Haddii markaas uu golaha guurtidu oggolaan waayo ama ku soo jawaabi waayo bil gudaheed mashruuc-sharcigu wuu ansaxayaa , sidaas ayaana madaxweynaha loogu gudbinayaa.

2. Mashruuc-sharci kasta uu Golaha Guurtidu aqliabiyad ku oggalaaday waa in loo gudbiyo Golaha Wakiilada, kass oo markaa:
b. Oggolaan kara ama wax-ka-bedelid soo jeedin kara.
c. Haddi Golaha Wakiiladu mashruuc-sharcigaas oggolaan waayo, ku noqosho ma laha.

3 Mashriuuc-sharci labada gole soo oggolaadeen ee loo gudbiyey Madaweynaha, haddii uu sidaa ku oggolaado, wuxu Madaxweynuhu ku soo saarayaa faafinta rasmiga ah (21) maalmood gudahood. Haddiise uu Madaxweynuhu oggolaan waayo ama wax-ka-beddelid soo jeediyo waa inuu (21) maalmood gudahood ku soo war geliyo shir-guddonka Golaha Wakiilada sababta uu u cuskaday.

4. Haddi uu sbabaha uu Mdaxweynuhu cuskaday Goluhu ku qanci waayo, oo mashruuc-sharcigaas uu mar labaad ku ansixiyo aqlabiyad 2/3 (Saddex-meelood, laba) Xubnaha Golaha, mashruuc-shracigaas waa inuu Madaxweynuhu aqbalaa. Haddiise aqlabiyadu intaas ka yaraato, mushruuc shracigaasi wuu burayaa.

5. Mashruuc-sharci uu Golaha Wakiilau Oggolaado aan ahayn mashruuc-sharci maaliyadeed oo Golaho Guurtiddu nuxurkiisa (Principle) ku diido aqlabiyad saddex meelood laba meelood (2/3) (saddex meelood laba) xubnaha Golaha, haddii Golaha Wakiildu ku qanci waayo diidmadaaso oo ma labaad ku ansixiyo aqlabiyad ka yar 2/3 (saddex-meelood lab) xubnah golaha, mashruuc-shracigaasi wuu buryayaa.

QODOBKA 101AAD
XARUNTA GOLAHA GUURTIDA

Xarunta Golaha Guurtidu waa magaalo madaxda

QODOBKA 102AAD
EEDEYNTA XUBNAHA GALAYAASHA

1. Xubnaha Golayaasha (Wakiilada iyo Guurtida) waxa lagu oogi karaa dacwad dembi ah haddii la qabto xubinta ama xubnaha iyagoo faraha kula jira fal-dembiyeedkii (Flagarante Delicto), dembigaas oo ciqaabtiisu ugu yari tahay saddex (3) sanno oo xadhig ah.
   Hase yeeshe, lama hor geyn karo maxkamad, loomana gudbin karo xabsi, ilaa xubinta ama xubnaha laga xayuubiyo dhawrsanaanta xilka ay ummadda u hayeen.

2. Dacwadda Dembiga ah ee lagu eedaynayo xubnaha Golayaasha waxa soo oogaya Xeer Ilaaliyaha Guud, ka bacdi marka golaha xubintu ama xubnuhu ka tirsanaayeen ay maamuska kaga xayuubiyaan saddex meelood laba ahaan tirada guud ee Golaha.
   Waxa dacwadaas dhegeysigeeda awood u leh Mahkammadda Sare ee Cadaalladda (High Court of Justice).

QAYBTA SADDEXAAD
WAAXDA FULINTA.

QODOBKA 103AAD
MADAXWEYNAHA & KU-XIGEENKA

Qaranku waxa uu yeelanayaa waaxda fulinta , oo ka gaar ah kana madax banaan waaxyaha xeer-dejinta iyo Garsoorka .

QODOBKA 104AAD

Waaxda fulinta (oo mararka qaarkood loogu yeedho "Xukuumadda") waxaa Madax ka ah Madaxweynaha , waxaanay ka kooban yihiin;
- Madaxweyne-
- Madaxweyne-ku-xigeen;
- Wasiiro; iyo
- Wasiir-ku-xigeenno

QODOBKA 105AAD

Madaxweynuhu waxa uu xilkiisa u fulin doonaa si waafaqsan Dastuurka iyo xeerarka kale .

QODOBKA 106AAD
SHURUUDAHA QOFKA LOO DOORANAYO MADAXWEYNE AMA MADAXWEYNE-KU-XIGEEN

Shuruudaha qofka loo dooranayo Madaxweyne ama Madaxweyne-ku-xigeen Waxa Madaxweyne loo dooran karaa qofka buuxiya shuruudaha soo socda :-

1- Waa in uu yahay muwaadin u dhashay Somaliland, oo muwaadinimo dawlad kale haysan , balse wuu noqon karaa qaxooti dal kale deggen.

2- Waa in uu muslin yahay, kuna dhaqmaa diinta Islaamka.

3- Waa in da'diisu ka yaraan (40 Sano).

4- Waa in uu jidh ahaan iyo Maskax ahaanba gudan karaa xilkiisa.

5- Waa in uu aqoon iyo waayo-aragnimo u leeyahay arrimaha maamulka (mid dawliya iyo mid kaleba).

6- Waa in uusan dembi Maxkamadi ku xukuntay ka gelin Qaranka.

7- Waa in uu xaaskiisu yahay muslin.

8- Waa in uu xog-ogaal u ahaadaa xaqaa'iqda dalka ka jira/jiray, wakhtina joogay, isaga oo intii dalka lagu soo noqday ka joogay ugu yaraan muddo laba sano ah (2 years).

9- Waa in uu hantidiisa diiwaan geliyo.

QODOBKA 107AAD
HABKA DOORASHADA

1-Waxaa Madaxweynaha iyo ku-xigeenka lagu dooranayaa qaabka doorashada guud oo toos ah; isla markaana qarsoodi ah iyaga oo isku-lammaan.
2- Doorashada Madaxweynaha iyo ku-xigeenka isku mar loo codaynayo kuna salaysan habka u codaynta liistada , waxaa la qaban doonaa bil ka-hor dhammaadka muddada xilka madaxweynaha hore.
3- Madaxweynaha iyo Madaxweyne ku xigeenka hore ayaa sii wadi doona hawlaha ay u xilsaarayeen ilaa Madaxweynaha iyo ku-xigeenkiisa cusubi kala wareegaan xilka muddo bil ah gudahood.
4- Waxaa loo aqoonsanayaa inay doorashada Madaxweynenimada iyo ku-xigeenka ku guulaysteen labada qof ee magacyadoodu ku sheeggan yihiin liistada hesha codadka ugu tirada badan.
5- Haddii ay suurtoobi waydo duruufo la xidhiidha nabadgelyada dartood, in la qabto doorashada Madaxweynaha iyo -ku-xigeenka Madaxweynaha marka muddadii xilkoodu dhammaato waxaa golaha guurtida waajib ku ah in ay muddada xilka u kordhiyaan Madaxweynaha iyo ku-xigeenkiisa, iyaga oo tixgelinaya muddada dhibaatada lagaga gudbi karo; doorashaduna ku qabsoomi karto.

QODOBKA 108AAD

Madaxweynaha iyo ku-xigeenkiisa waxa lagu dhaarinayaa ka-hor intaanay xilka la wareegin , xaflad ay goob-joog ka yihiin madaxda golayaasha wakiilada iyo guurtida iyo guddoomiyaha Maxkamadda sare

QODOBKA 109AAD
WAXYAABAHA KA REEBAN MADAXWEYNAHA IYO KU-XIGEENKIISA

1- Uma bannaana Madaxweynaha iyo ku-xigeenkiisa iyo marwooyinkooduba in ay galaan ganacsi muddada ay xilka hayaan.
2- Madaxweynuhu dalka kama maqnaan karo (30) cisho oo isku xiga muddo ka badan sabab caafimaad mooyaane.
Haddiyadaha la siiyo Madaxweynaha iyo ku-xigeenka madaxweynaha iyo haweenkooda iyo madaxda sare ee Qaranka; iyada oo lagu maamuusayo xilka ay hayaan waxaweeye hanti Qaran.

QODOBKA 110AAD
HABKA UU MADAXWEYNUHU XILKA UGA TEGI KARO

1. Madaxweynaha ama Madaxweyne-ku-xigeenka waxa qoraal xil-ka-tegis ah uu u gudbin karaa Guddoomiyaha golaha Wakiilada iyo Gudoomiyaha Golaha guurtida; waxaana labada gole fadhi wada jir ah ku ogolaan karaan ama ku diidi karaan aqlabiyad tirada guud ah.
2- Haddiiba ay golayaashu diidaan codsiga xil-ka-tegidda ee ku sheegan farqadda (1) ee qodobkan waxaa Madaxweynaha ama Madaxweyne-ku-xigeenku xaq u yeelanayaa in uu mar labaad keensado dalabka xil-ka-tagida ah muddo aan ka badnayn saddex bilood markii uu codsiga hore qortay; waxaana waajib ku ah labada gole in ay xil-ka-tegida ka ogolaadaan.

QODOBKA 111AAD
MUSHAHARKA IYO GUNNADA

Mushaharka, gunnada iyo hantida dawladda ee ay madaxweynaha iyo
-ku-xigeenkiisu ku dhaqmaan waxaa qeexaya xeer.

QODOBKA 112AAD
MUDADA XILKA

1- Muddada xilka ee Madaxweynaha iyo ku-xigeenka Madaxweynuhu waa 5 sano oo ka bilaabanta maalinta xilka loo dhaariyo.
2- Qofna jagada Madaxweynaha ma qaban karo laba jeer wax ka badan.

QODOBKA 113AAD
BANNAANAANTA JAGADA

Waxa jagada Madaxweynaha ama ku-xigeenka Madaxweynuhu bannaanaan kartaa haddii ay dhacdo xaalad ka mid ah xaaladaha hoos ku sheegan.
b- Is-casilaad (Xil-ka tegid).
t- Xukun dambi ah oo xilka lagaga xayuubiyo.
j-Hawshii oo uu caafimaad darro awgeed u gudan kari waayey.
x- Geeri ku timaada.

QODOBKA 114AAD
HABKA BUUXINTA JAGADA BANNANAATA

1. Marka mid ka mid ah xaaladaha ku sheegan qodobka 113aad ay ku timaado madaxweynaha waxa xilkiisa la wareegi doona Madaxweyne-ku-xigeenka, isaga oo noqonaya Madaxweyne muddada uga hadhsan xilka . Waxa uu Madaxweyne-ku-xigeen u magacaabi doonaa xubin ka tirsan golaha wakiilada, isaga oo oggolaansho ka helaya labada gole.
   Waxaa xubintu muddada Dastuuriga ah hayn doonaa xilka loo magacaabay, isla markaana waayi doonaa xubinimadii golaha wakiilada.
2- Sidoo kale marka xaalad ka mid ah xaaladaha ku sheegan qodobka 113aad ay ku timaado Madaxweyne-ku-xigeenka waxa uu Madaxweynuhu u magacaabayaa madaxweyne-ku-xigeen xubin ka tirsan Golaha wakiilada , oo 2da gole oggolaadeen. Waxa uuna mudanaha xilka loo magacaabay hayn doonaa jagadaas muddada xilka ka hadhay, iyada oo ay bannaanaan doonto jagadii wakiilnimada, haddiiba ay golayaashu diidaan mudanaha Madaxweynuhu u magacaabay Madaxweyne ku-xigeenka waxaa waajib ku ah in uu mudane kale ku magacaabo muddo 30 maalmood ah gudahood oo ka bilaabmaysa taariikhda diidmada G olayaasha .
3. Haddiiba ay Madaxweynaha iyo ku-xigeenkiisa isku hal mar ku timaado xaalad ka mid ah xaaladaha ku sheegan qodobka 113aad , waxaa xilka Madaxweynaha si- ku-meel gaadha u sii haynaya guddoomiyaha golaha guurtida. waxaana doorashada Madaxweynaha iyo ku-xigeenkiisa lagu qaban doonaa muddo 60 maalmood ah gudahood, oo ka bilaabmaysa maalinta ay xaaladdu sugnaatay.

XUBINTA 2AAD

QODOBKA 115AAD
AWOODAHA MADAXWEYNAHA

Madaxweynuhu waa madaxa Qaranka iyo dawladda; waana astaanta midnimada muwaadiniinta ka tirsan Jamhuuriyadda Somaliland . Waxa uu u xil-saaran yahay daryeelka haybadda dalka; ilaalinta nabadgelyada; horumarinta bulshada iyo habsami u socodsiinta maamulka dawladda. Si uu u gudan karo xilalka kor ku sheegin, waxa uu Madaxweynuhu leeyahay awoodaha soo socda ;
1- Hoggaaminta siyaasadda guud ee xukuumadda.
2- Magacaabida iyo xil-ka-wareejinta xubnaha golaha wasiirada.
3- Magacaabida iyo xil-ka-wareejinta madaxda sare ee dawladda marka uu la tashado wasiirka ku shaqo leh; isla markaana tixgeliyo dastuurka iyo xeerarka u gaarka ah. Waxa madaxda sare ee dawladda loola jeedaa:-
b- Hanti-dhowraha guud:
t- Guddoomiyaha Baanka dhexe;
j. Guddoomiyaha iyo guddiga hay'adda shaqaalaha dawladda;
x- Xisaabiyaha guud;
kh- Agaasimayaasha guud ee wasaaradaha iyo hay'adaha;
d- Taliyayaasha ciidamada iyo ku-xigeenadooda;
r- Dan-jirayaasha;
s- Xeer-ilaaliyaha guud.
sh- Saraakiisha sare ee kale oo xeer ka soo baxay golayaasha xeer-dejintu awood u siinayo magacaabistooda iyo xil-ka- wareejintooda.
4- Hogaaminta ciidamada Qaranka maadaama uu yahay Taliyaha guud (Commander-in-chief)
5- Ogolaanshaha cafiska iyo saamaxaada , oo ay ka reeban yihiin qisaasta iyo xuduudda shareecada islaamka , iyo bixinta magangelyada siyaasadeed, ka dib marka uu la tashado hay'adaha ku shaqada leh.
6- Saxeexa heshiisyada caalamig ah.
7- ka qayb-gelidda shirarka caalamiga ah, isaga oo ka wakiil ah Jamhuuriyadda Somaliland .
8- Qaabilaadda Dibloomaasiyiinta shisheeye iyo ka qabashada waraaqaha aqoonsigooda (Credentials).
9- Magacaabida Danjirayaasha u jooga Jamhuuriyadda Somaliland dalalka shisheeyaha ah, ururada

caalamiga ah iyo gobolada adduunka.
10- Bixinta Astaamaha xurmo iyo sharaf ee ay ka mid ka yihiin Biladaha .
11- Caddaynta xaalad dagaal ; isla markaana ku dhawaaqidda xaalad degdeg ah.
12- Fulinta xeerarka aan waaxda garsoorka awoodaheeda hoos iman iyo ;
13- Awoodaha kale ee ku xusan Dastuurka iyo xeerarka kale.

QODOBKA 116AAD
AWOODAHA MADAXWEYNE-KU-XIGEENKA

Madaxweyne-ku-xigeenka Qaranku waxa uu awood u leeyahay;

1-Ku-simidda xilka Madaxweynaha marka uu Madaxweynuhu maqan yahay ama uu buko.

2- Gudashada hawlaha uu Madaxweynuhu u egmado.

3- Qabashada xilka Madaxweynenimo marka ay jagadu banaanaato sababahan darteed;

b- Is-casilaad (xlika-tagid) Madaxweynaha;

t Xukun dambi ah oo xilka lagaga xayuubiyey;

j- Marka uu hawsha loo doortay u gudan kari waayey caafimaad-darro darteed iyo;

x- Geeri ku timaada.

QODOBKA 117AAD
AWOODAHA KALE EE MADAXWEYNE EE LA XIDHIIDHA XEERARKA DEGDEGA AH

1-Marka ay soo ifbaxaan xaalado gaar ah oo halis gelin kara nabadgelyada dalka; khatar ku noqon kara xeerka iyo nidaamka; khalkhal ku abuuri kara xasiloonida guud ama kalsoonida dhaqaale, iyada oo aan golaha wakiiladu fadhi lahayn ama haddiiba uu fadhiyo, aanu awoodi karayn qaadashada go’aan gaadhis degdeg ah sida ay ugu muuqato Madaxweynaha inay ku haboon tahay; waxaa Madaxweynuhu soo saarayaa xeerar degdeg ah, oo loogu talo galay in lagu joojiyo khataraha kor ku sheegggan.

Waxaa waajib ah in muddo aan ka badnayn todoba (7) maalmood ay ku oggolaadaan 2da guddi joogto xeerarka deg-deg ah. Haddiiba ay guddiyadu diidaan, waxaa loo bandhigi doonaa labada gole oo wada jir u fadhiista muddo aan ka badnayn (45) maalmood gudahood marka ay guddiyadu diideen; waxaana ay ku oggolaan karaan cod haldheeri ah oo gacan taag ah (Simple majority).

2- Xeerarka degdega ahi waxa ay yeelan doonaan awoodda xeerarka ka soo baxa golaha wakiilada iyo golaha guurtida oo kale waxa ayna dhaqan gelayaan marka uu saxeexo Madaxweynuhu.

3- Waxa xeerarka degdegga ah dib-u-eegidda ay 2da gole ku samayn doonaan 6dii bilaadba hal mar, iyaga oo go’aankoodu ku salaysnaan doono cod hal ka dheeriga ah (Simple Majority).

QODOBKA 118AAD
HAB-MAAMUUSKA MADAXDA SARE

1- Madaxweynaha iyo ku-xigeenkiisa ayaa leh hab-maamuuska koowaad ee Qaranka.

2- Guddoomiyaha golaha guurtida ayaa leh hab-maamuuska ku xiga.

3- Guddoomiyaha golaha wakiilada ayaa leh hab-maamuuska saddexaad ee Qaranka.

XUBINTA 3AAD

QODOBKA 119AAD
GOLAHA WASIIRADA

1- Golaha Wasiiradu waxa ay Madaxweynaha ka kaalmaynayaan fulinta xilkiisa iyaga oo wada jir u go'aamin doona siyaasadda guud, qorshayaasha iyo barnaamijyada dawladda

2- Waxaa Wasiirada iyo Wasiir-ku xigeennada magacaabi kara ama xilka ka qaadi kara Madaxweynaha, waxaa magacaabidooda la hordhigayaa golaha wakiilada oo ay fadhigaas joogaan kala badh iyo hal xubnood (Quorum), oo ku oggolaan kara ama ku diidi kara cod hal dheeri ah (Simple Majority), oo gacan taaga ah.

3- Sodon (30), maalmood gudahood marka golaha wakiiladu ansixiyaan magacaabidda wasiir ama wasiir-ku-xigeen, waxaa xilka u dhaarinaya guddoomiyaha Maxkamadda sare iyada oo uu goob-joog yahay Madaxweynaha ama Madaxweyne-ku-xigeenku, haddii uu Madaxweynuhu ka maqan yahay dalka ama uu buko.

4- Wasiirada ama wasiir-ku-xigeenadu ma qaban karaan shaqo kale oo ka baxsan tan qaranka.

5. b- Qofna looma magacaabi karo wasiir ama wasiir-ku xigeen, haddii aanu buuxin shuruudaha ku xidhan qofka loo dooranayo golaha wakiilada.

   t- Looma magacaabi karo wasiir ama wasir-ku-xigeen xubin ka tirsan golaha wakiilada ama golaha guurtida.

6- Wasiirka waxa loo xil saari-karaa hal wasaarad ama in ka badan.

7. Madaxweynaha ayaa guddoomin doona fadhiyada golaha wasiirada ee caadiga ah iyo kuwa aan caadiga ahayn.

8- Lama xidhi karo wasiir ama wasiir-ku-xigeen haddii aan lagu qaban isaga oo faraha kula jira dembi ciqaabtiisu gaadhayso saddex sano ama aanu Madaxweynuhu ka qaadin dhawrsanaanta, isaga oo ku qancay soo jeedin uu soo bandhigay Xeer-ilaaliyaha guud.

QODOBKA 120AAD
SII HAYNTA XILKA

1- Wasiirka ama Wasiir-ku-xigeenka istiqaalad ku dhiiba ama xilka laga fadhiisiyo isaga ayaa xilka sii haynaya inta bedelkiisu ka tirsanayo.

2- Waxaa ka reeban, muddada uu wasiirku ama wasiir-ku-xigeenku sugayo in xilka laga tiriyo, in uu cid xil u magacaabo ama heshiis magaca wasaradda cid kale kula galo.

QODOBKA 121AAD
EEDAYNTA IYO MAAMUUS-KA-XAYUUBINTA MADAXWEYNAHA, KU-XIGEENKIISA IYO WASIIRADA

1- Haddii Madaxweynaha iyo ku-xigeenka lagu soo oogo dambiyada kala ah;

   b- Khiyaamo qaran (High Treason); ama

   t- ku-xad-gudub Dastuurka.

Waxaa xeer-ilaaliyaha guud u gudbin doonaa golayaasha (wakiilada iyo guurtida). Waxaa golayaashu wada jir uga fadhiisan doonaan Eeda uu xeer-ilaaliyaha guud u soo bandhigay, iyaga oo cod saddex meelood laba ahaan tirada guud ee labada gole kaga xayuubinaya maamuuska xafiiska, ka bacdi marka ay cod bixintaa ku muujiyaan in Madaxweynaha ama /iyo ku- xigeenkiisa ay jirto dacwad dembiyada ku sheegan qodobkan oo ay waajib tahay in maxkamad horteed difaac loo bandhigo (Prima Facie Case).

2- Waxa kale oo ku soo oogi kara Madaxweynaha ama /iyo ku-xigeenkiisa dambiyada ku xusan faqradda 1aad ee qodobkan ugu yaraan saddex meelood meel (1/3), xubnaha ka tirsan labada gole (wakiilada iyo golaha guurtida, iyaga oo eedaynta u gudbin doona labada guddoomiye. Waxaa labada

guddoomiye qaban doonaan fadhi wada jir ah oo ay arrintaa kaga doodaan; iyaga oo ku oggolaan kara qaabka ku xusan faqradda 1aad ee qodobkan.

3- Haddii xeer- ilaaliyaha guud ku soo eedeeyo wasiir ama wasiir-ku-xigeen dembi ka mid ah dambiyada ku sheegggan faqradda 1aad ee qodobkan, waxaa war-bixinta eeddaa uu xeer ilaaliyaha guud u gudbin doonaa Madaxweynaha, haddii Madaxweynuhu ku qanco warbixinta xeer-ilaaliyaha guud, waxaa uu wasiir ama wasiir-ku-xigeenka ka xayuubin doonaa dhawrsanaanta. Haddii uu ku qanci waayo war-bixinta xeer-ilaaliyaha guud, waxaa uu u bandhigi doonaa golaha wakiilada, oo ku oggolaan kara ama ku diidi kara eedda cod hal dheeri ah.,

4 - Waxaa eedda la xidhiidha Madaxweynaha, Madaxweyne-ku-xigeenka, wasiirada qaadi doonta Maxkamadda sare ee caddaaladda (High Court of Justice); Maxkamaddaas oo ka kooban guddoomiyaha Maxkamadda sare, afar Garsoore oo ka tirsan Maxkamadda sare iyo afar xubnood oo ka tirsan golayaasha (Wakiilada iyo Guurtida), oo gole waliba soo doorto laba xubnood.

QAYBTA 4AAD

XUBINTA 1AAD
WAAXDA GARSOORKA

QODOBKA 122AAD

1- Waxa Qaranku yeelanayaa waax Garsoor, oo hawsheedu tahay u garnaqa ka dhexeeye dawladda iyo dadka iyo dadka dhexdooda.

2- Waaxda Garsoorku waxay hawlaheeda u fulinaysaa si Dastuurka waafaqsan, iyada oo ka madaxbanaan waaxyaha kale ee Qaranka.

QODOBKA 123AAD

1- Garsoorku waxa uu awood gaar ah u leeyahay;-

b- In uu ka turjumo micnaha Xeerarka ka soo baxa Golayaasha Dastuuriga ah iyo Xeerarka degdegga ah iyada oo la raacayo Dastuurka.

t- In uu ka taliyo khilaafka ka dhex abuurma laamaha dawladda oo dhinac ah iyo xubno ka tirsan dadweynaha oo dhinac ah ama dadweynaha dhexdooda.

j - In uu ka taliyo muran kasta oo la xidhiidha waafaqsanaanta Dastuurka.

Ma bannaana in Garsooruhu qabto shaqo kale inta uu hayo xilka garsoorka.

Daryeelka ku habboon Garsooreyaasha xeer baa nidaaminaya.

QODOBKA 124AAD
DHISMAHA GARSOOKA

1- Hay'adaha Garsoorku waxa ay ka kooban yihiin Maxkamadaha iyo Xeer-ilaalinta.

2- Garsoorayaasha Maxkamadaha iyo xeer-ilaaliyayaashoodu waxay u madax-baannaan yihiin hawshooda garsoor iyaga oo tixgelinaya sharciga oo kaliya.

QODOBKA 125AAD
MAXKAMADAHA

Maxkamadaha Jamhuuriyadda Somaliland waxa ay ka kooban yihiin :-

1- Maxkamadda sare;

2- Maxkamadaha Racfaanka;

3- Maxkamadaha Gobollada;

4- Maxkamadaha Degmooyinka; iyo

5- Maxkamadaha Ciidamada Qaranka.

QODOBKA 126AAD
MAXKAMDDA SARE

Maxkamadda sare waa hay'adda ugu sareysa Garsoorka; isla markaana waxa ay tahay Maxkamadda Dastuurka. Tirada Garsoorayaashu waa in aanay ka yaraan guddoomiyaha iyo afar garsoore; waxaana nidaaminaya xeer gaar ah.

QODOBKA 127AAD
MAXKAMADAHA HOOSE

Magacaabidda Garsoorayaasha iyo habka shaqada Maxkamadaha hoose, (Maxkamadaha Racfaanka, Gobolada iyo degmooyinka), waxaa nidaaminaya xeer gaar ah.

QODOBKA 128AAD
XEER-ILAALINTA

Xeer-ilaalinta Guud ee Qaranku waxa ay ka kooban tahay xeer-ilaaliyaha guud iyo ku-xigeennadiisa.

QODOBKA 129AAD
MAXKAMADAHA CIIDAMADA IYO XEER-ILAALINTOODA

1- Maxkamadaha Ciidamadu waxa ay gaar u yihiin dhegeysiga dembiyada ciqaabta ee lagu oogo xubnaha ciidamada Qaranka xaaladaha nabadda iyo dagaalka.

2- Maxkamadaha ciidamada iyo xeer-ilaalintooda waxaa nidaaminaya xeerar gaar ah.

QODOBKA 130AAD
MAGACAABIDA GUDOOMIYAHA MAXKAMADDA SARE IYO GARSOORAYAASHA MAXKAMADDA SARE

1- Madaxweynuhu isaga oo la tashanaya Guddiga cadaaladda, waxa uu magacaabayaa guddoomiyaha Maxkamadda sare, iyo garsoorayaasha Maxkamadda sare, iyada oo la tixgelinayo:- heerka waxbarasho, waayo-aragnimo xirfadeed iyo suubanaanta akhlaaqeed. Magacaabidda Guddooiyaha Maxkamadda waxaa ansixinaya golayaasha (Wakiilada iyo guurtida) oo fadhi wada jir ah yeesha muddo aan ka badnayn (3) bilood marka laga bilaabo taariikhda magacawga.

2- Waxaa ku xigeenka guddoomiyuhu noqon doonaa Garsooraha dhinaca derejada ugu derejo sareeya Garsoorayaasha ka tirsan Maxkamadda Sare (Seniority).

3- Ma bannaana in loo magacaabo xilka guddoomiyaha Maxkamadda sare qof aan buuxin shuruudaha hoos ku sheeggan.

b- Waa in uu yahay muwaadin ka tirsan Jamhuuriyadda Somaliland.

t. Waa in uu haystaa shahaado Jaamacadeed oo barasho sharciga ah, kana qalin jabiyey Jaamacad ay aqoonsan tahay Wasaaradda Waxbarashada Jamhuuriyadda Somaliland.

j. Waa in uu leeyahay waayo-aragnimo xirfadeed oo aan ka yarayn isugeyn labaatan sano; kuna soo shaqeeyey garsoore ama iyo xeer-ilaaliye ama/iyo qareen ama/iyo Macalin jaamacad ka bara sharciga.

4- Madaxweynuhu xilka wuu ka qaadi kara guddoomiyaha Maxkamadda Sare iyo garsoorayaasha Maxkamadda sare, isaga oo u baahan oggolaanshaha 2da Guddi joogto ee 2da Gole (Baarlamaanka) oo qoraal ah.

QODOBKA 131AAD

GUDDIGA CADAALADDA

1- Guddiga cadaaladdu waa hay'adda hogaamisa Maamulka garsoorka; waxayna ka kooban tahay:-

- Guddoomiyaha Maxkamada sare .... Guddoomiye.
- Labada Garsoore ee ku-xiga dhinaca derjada.
- Guddoomiyaha Maxkamada sare .... Xubno.
- Xeer-ilaaliyaha Guud .... Xubin.
- Agaasimaha Guud ee Wasaaradda Cadaaladda ... Xubin.
- Guddoomiyaha Hay'adda Shaqaalaha .... Xubin.
- Laba Xubnood oo golaha wakiiladu labadii sanaba hal mar ka soo doorto dadweynaha; kana kala tirsan; aqoon-yahanada iyo ganacsatada; iyo laba xubnood oo Golaha Guurtidu labadii sannadoodba ka soo doorto dadweynaha hal mar kana kala tirsan dhaqanyahannada iyo culimada Diinta.

2- Waxaa fadhiga guddigu ku ansixi karaa marka ay joogaan todoba (7) xubnood.

3- Marka guddoomiyaha Maxkamadda sare gudan kari waayo guddoominta gudiga, sababo caafimaad, fasax, ama shaqo ka tegid darteed, waxaa si ku meel gaadh ah, guddoomiyaha guddiga noqon doona garsooraha ka tirsan Maxkamadda sare ee guddiga xubinta ka ah, dhinaca darajadana ku xiga guddoomiyaha.

4- Waxaa xoghayn u ah guddiga cadaaladda kaaliyaha sare ee Maxkamadda sare.

QODOBKA 132AAD

1- Guddiga cadaaladdu waxa ay u xil-saaran tahay; shaqo siinta, xil ka qaadista, dallacaada, hoos u dhigidda, bedelaadda iyo anshax marinta garsoorayaasha Maxkamadaha hoose, (Maxkamadaha Racfaanka, Goboladda iyo Degmooyinka) iyo ku-xigeenada xeer-ilaaliyaha guud.

Shaqaalaha kale ee ka shaqeeya garsoorka waxa ay hoos imanayaan xeerka shaqaalaha dawladda.

2- Lama xidhi karo garsoore ama ku-xigeen xeer-ilaaliye guud haddii aanay guddiga cadaaladdu ogolaanin; hase yeeshee looma baahna oggolaanshaha guddiga haddii garsooraha ama ku-xigeenka xeer-ilaaliyaha guud la qabto isaga oo faraha kula jira (Flagrante Delicto). Dembi ciqaabtiisa ugu yari tahay saddex (3) sanno, oo xadhig ah.

3- Xeer-ilaaliyaha guud ayaa guddiga ka hor oogaya Eedda ka xayuubinta dhawrsanaanta, anshax marinta garsoorayaasha iyo ku-xigeennada Xeer-ilaaliyaha Guud.

QODOBKA 133AAD

XIDHIIDHKA HAY'ADAHA GARSOORKA & WASAARADDA CADAALADDA

1. Wasaaradda Caddaaladdu waxay u xil saaran tahay fulinta go'aamada maamul ee ka soo baxa Guddida Caddaaladda.

2. Wada-shaqaynta Wasaaradda iyo Hay'adaha Garsoorka waxa qeexaya Xeer.

QAYBTA SHANNAAD

QODOBO KALA DUWAN

XUBINTA 1AAD

GUDDIGA CULIMADA

QODOBKA 134AAD

WAAJIBAADKA GUDDIDA

Guddida Culimadu waa guddi madax-bannaan oo u xilsaaran :-

1- In ay si rasmi ah uga bixiyaan caddayn:-

b- Khilaafaadka Diiniga ah ee abuurma;

t- Wixii la isku qabto in uu shareecadda khilaafsan yahay iyo in kale, ama iyaga ula muuqda in uu shareecadda khilaafsan yahay.

Guddidu waxay caddayntooda u gudbinayaan xafiiska codsiga caddayntu uga yimid ama Maxkamadda Dastuurka wixii iyaga uga muuqda.

2- Inay sameeyaan cilmi-baadhis nooc kasta ha ahaadee iyaga oo ka eegay a dhinaca diinta, gaar ahaan horumarka cilmiga sayniska iyo diinta.

3- In ay eegaan, hubiyaanna, kutubta laga tarjumo shareecada, gaar ahaan kuwa Maxkamaduhu u cuskadaan xukunkooda (ka hor intaan sharci ahaan loo ansixin), iyo kuwa gelaya manhajyada waxbarashada ee ku saabsan dhaqan-aqooneedka Diiniga ah.

QODOBKA 135AAD

TIRADA GUDDIDA IYO MUDDADA XILKA

Guddida culimadu waxa ay ka kooban yihiin 11 (Kow iyo Toban) xubnood; Muddada xilkuna waa 5 sanno; xubintii mutaysatana dib baa loo soo magacaabi karaa.

QODOBKA 136AAD

SHURUUDAHA XUBNAHA

Xubnaha guddida culimadu waa in ay yeeshaan shuruudaha hoos ku qoran;

1- In uu yahay muwaadin, maskax ahaan iyo jidh ahaanba u gudan kara xilkiisa.

2- In aanay da’diisu ka yaraan Afartan (40) sano.

3- In uu yahay nin lagu yaqaan Allah-ka-cabsi iyo Akhlaaq wanaag.

4- In aanu hore ugu dhicin xukun ciqaabeed oo Maxkamad horteeda kaga cadaaday 5tii sano ee ugu dambeysay.

5- Inuu leeyahay aqoon heer Jaamacadeed ah ama wax-u-dhigma oo dhinaca diinta ah.

6- Markuu xilka guddida qabto inuu ku-sifoobo dhex-dhexaadnimo dhinacyada siyaasadda iyo aragtida diineed.

QODOBKA 137AAD

WAXYAABAHA KA REEBBAN XUBNAHA

Xubanaha guddida culimada waxa ka reeban :-

1- In ay ku tilmaanaadaan xisbi siyaasadeed ama urur gaar ah oo diineed.

2- In ay qabtaan xil kale oo Qaran inta ay xilka guddida hayaan.

QODOBKA 138AAD

MAGACAABIDDA XUBNAHA GUDDIDA

1- Xubnaha guddida culimada waxa soo magacaabaya guddi laga soo cayimo golaha xukuumadda iyo golaha guurtida oo is-tiro le'eg, waxaana oggolaanaya golaha guurtida.

2- Guddida culimadu iyagaa iska dhex dooranaya guddoomiyaha iyo guddoomiye-ku-xigeen.

QODOBKA 139AAD

BANNAANSHAHA XUBINIMADA GUDDIDA CULIMADA

Xubinimada guddida culimadu waxa ay bannaanaan kartaa :-

1- Haddii uu istiqaalad dhiibo ama uu geeriyoodo.

2- Haddii ay burto shuruud ka mid ah shuruudihii xubinimada.

3- Haddii uu xukun ciqaabeed oo kama dambays ah ku dhaco.

QODOBKA 140AAD

MUSHAHARKA IYO GUNNADA

Mushaharka iyo gunnada xubnaha guddida culimada xeer baa nidaaminaya.

XUBINTA 2AAD

GOBOLADDA IYO DEGMOOYINKA

QODOBKA 141AAD

QAAB-DHISMEEDKA DALKA

1- Dalka Jamhuuriyadda Somaliland waxa uu ka kooban yahay Gobolo, gobol kastaana waxa uu u sii qaybsamaa degmooyin.

2- Dhismaha gobolada iyo degmooyinka, xuduudahooda iyo derejooyinkooda xeer baa nidaaminaya.

3-Wax-ka-bedelka tirada gobollada iyo degmooyinka ama xuduudaha, iyada oo sababaysan, waxaa soo jeedinaya golaha xukumadda, waxaana oggolaanaya golaha wakiilada iyo golaha guurtida.

QODOBKA 142AAD

MAAMULKA GOBOLLADA IYO DEGMOOYINKA.

1- Maamulka gobollada iyo degmooyinka waa qayb ka mid ah maamulka xukuumadda Jamhuuriyadda Somaliland.

2- Xidhiidhka xukuumadda dhexe iyo gobollada iyo degmooyinka waxa caddaynaya xeer gaar ah.

QODOBKA 143AAD

GOLAYAASHA GOBOLADDA IYO DEGMOOYINKA

1- Gobollada iyo degmooyinka dalku waxa ay yeelanayaan Golayaal sharci -dejineed oo ku kooban xeer-hoosaadyo (By Laws) aan ka hor imanayn xeerarka dalka u dejisan; iyo kuwa fulineed.

2- Tirada gole kasta oo Gobol ama Degmo shuruudaha laga doonayo xubinta Gole gobol/ama degmooyinka iyo nidaamka doorashada xeer ayaa tilmaamaya.

3- Guddoomiyaha degmadu isaga oo la tashaday wax-garadka Tuulada, waxa uu soo jeedinayaa guddida maamul ee tuulo; waxaana ansixinaya golaha sharci-dejinta ee degmada.

4- Golayaasha gobollada iyo degmooyinka waa in ay noqdaan kuwo awood u leh qorshaynta dhaqaalahooda iyo arrimahooda bulshada.

5- Guddoomiyaha gobolka waxaa soo magacaabaysa xukuumadda, waxaana uu uga wakiil yahay xukuumadda dhexe gobolka iyo degmooyinka hoos imanaya.

6- Guddoomiyaha gobolku waa xidhiidhiyaha xukuumadda dhexe iyo degmooyinka gobolka, isaga oo hoos imanaya wasaaradda Arrimaha Gudaha.

7- Muddada xilka golayaasha gobollada iyo degmooyinka waa Shan (5) sano.

8- b- Gole Gobol ama degmo waa la kala diri karaa isaga oon muddadiisa dhammaysan.

t- Xaaladda ay ku iman karto iyo qaabka loo kara dirayo xeer ayaa tilmaamaya.

9- Xoghayaha gobolka ama degmada iyo madaxda waaxyaha ama laamaha wasaaradaha ayaa xilka sii fulinaya iyaga oo raacaya shuruucdoodii hore inta laga soo dooranayo gole cusub.

10- Golayaasha gobollada iyo degmooyinku waxa ay yeelanayaan xeer hoosaadyadooda oo midaysan; waxaana gacan ka siinaysa wasaaradda Arrimaha Gudaha.

11- Haddii gobollada iyo degmooyinku ay muddo saddex (3) bilood gudahood ah ku dhisan waayaan golayaasha, xukuumaddu waxa ay ku-meel gaadh ahaan, u magacaabaysaa maamulo gobollo iyo degmooyin, iyada oo kala tashanaysa xubnaha golayaasha wakiilada iyo Guurtida ee metelaya gobolladaas iyo degmooyinka iyo waliba Guurtida degaanadaas.

QODOBKA 144AAD

BAAHINTA AWOODDA MAAMULKA.

1- Maamulka adeegyada bulshada sida caafimaadka, waxbarashada ilaa heer dugsi hoose- dhexe, xannaanada xoolaha, nabadgelyada gudaha, Biyaha, Nalka, Isgaadhsiinta iwm, waxa xilkoodu saaran yahay maamullada gobollada iyo degmooyinka hadba heerka ay hanan karaan.

2. Kala xadaynta awoodda maamul iyo cashuuraha ee dawladda dhexe iyo gobollada/degmooyinka, xeerka xidhiidhka dawladda dhexe iyo gobollada/degmooyinka ayaa caddeynaya.

3. Kala xadaynta ku tilmaaman faqradda labaad ee qodobkan, waa inay noqoto mid suurta-gelisa isku filnaansho gobollada iyo degmooyinku ka gaadhaan dhinacyada adeegyada bulsho.

XUBINTA 3AAD

HAY'ADAHA DAWLADDA

QODOBKA 145AAD

HAY'ADAHA DAWLADDA EE GAARKA AH

Hay'adaha dawladda ee Qaranku waa:-

1. Xeer-ilaalinta guud.
2. Baanka dhexe.
3. Hay'adda shaqaalaha Dawladda.
4. Hanti-Dhawrka guud.

Haddii loo baahdo hay'ado kale waa la dhisi karaa si xeerka waafaqsan.

QODOBKA 146AAD

MAGACAABISTA IYO XIL-KA-QAADISTA MADAXDA HAY'ADAHA

Magacaabista Xeer-Illaaliyaha Guud, Guddoomiyaha Baanka Dhexe, Guddoomiyaha & Guddiga Hay'adda shaqaalaha Dawladda iyo Hanti-dhawrka Guud, waxa soo jeedinaya Guddoomiyaha Golaha Xukuumadda; waxaana oggolaanaya golaha wakiilada ka-hor intaan xilka loo dhaarin.

Waxaa xilka ka qaadi kara madaxda qodobkan ku sheeggan Madaxweynaha oo keliya.

QODOBKA 147AAD

XEERKA HAY'ADAHA

Hay'ad kasta oo ka mid ah hay'adaha Dawladda ee gaarka ah waxa ay yeelanaysaa xeer u gaar ah oo qeexaya qaab-dhismeedkeeda iyo waajibaadkeeda iyo dhawrsanaanta madaxdooda.

XUBINTA 4AAD

QODOBKA 148AAD

MABAADI'DA CIIDANKA QARANKA

1. Ciidanka Qaranku wuxuu u xil-saaran yahay ilaalinta iyo difaaca madax-bannaanida dalka; waxa intaa u dheer marka loo baahdo, hawlaha xilliga xukunka degdegga ah ee waafaqsan Dastuurka.

2. Ciidanka Qaranku, waxa uu had iyo jeer u hoggaansamayaa oo tixgelinayaa Dastuurka iyo Xeerarka dalka.

3. Dhismaha Ciidanka Qaranku wuxuu si suurto-gal ah ugu koobnaanayaa deegaannada Somaliland.

4. Qofka loo magacaabo Wasiirka Gaashaandhigu waa inuu ahaadaa muwaadin madani ah (Civilian).

5. Qaab-dhismeedka Ciidanka Qaranka xeer baa nidaaminaya.

QODOBKA 149AAD

CIIDAMADA BOOLIISKA & ASLUUBTA

1. Ciidanka Booliisku waxa uu u xilsaaran yahay ilaalinta nabadgelyada iyo dhaqan gelinta xeerarka; qaab-dhismeedkooda iyo waajibaadkoodana xeer ayaa qeexaya.

2. Ciidanka Asluubtu, waxa uu u xilsaaran yahay haynta iyo toosinta akhlaaqda maxaabiista; qaab-dhismeedkooda iyo waajibaadkoodana xeer ayaa xusaya.

QODOBKA 150AAD

HANTIDA XUKUUMADDA

Xukumaddu waxa ay awood ay u leedahay in ay yeelato, gacanta ku hayso, hanti guurto ama ma guurto ah; in ay iibsato ama iibiso, kiraysato, kirayso, ku-bedelato qiimo u dhigma, ama ku samayso hantidaas tasaruf kasta oo sharicga waafaqsan.

XUBINTA 5AAD

DASTUURKA

QODOBKA 151AAD

DHAQANGELINTA DASTUURKA

1- Dhaqan-gelinta Dastuurku waxa ay ka bilaabmaysaa marka afti loo qaado, natiijada aftidu soo baxdo; waxaana loogu dhaqmi karaa si ku-meel -gaadh ah muddo 3 (Saddex) Sannadood gudahood ah oo ka bilaabmaysa taariikhda uu ogolaado shirweynaha 3aad ee Beelaha Somaliland.

2- Haddii qabashada aftidu suuroobi waydo muddada loo xadiday, waxaa muddada ku-meel- gaadh ahaan loogu dhaqmaayo Dastuurka kolba kordhin kara labada gole (Wakiilada iyo Guurtida).

3- Doorashada Madaxweynaha & ku-xigeenkiisa waxaa dooranaya Ergayda ka tirsan shirweynaha 3aad ee Beelaha Somaliland, iyaga oo go'aaminaya qaabka doorashada.

4- Waxaa tirada xubnaha golayaasha (guurtida iyo wakiilada) go'aaminaya shirweynaha 3aad ee beelaha Somaliland; waxaana soo magacaabaya Beelaha.

5. Haddii ay xubin ka mid ah Golaha Guurtida ama Golaha Wakiilada ay ku timaaddo xaalad ka mid ah xaaladaha ku tilmaaman Qod. 73Aad, waxaa soo buuxsanaya Beeshii uu ka tirsanaa, inta laga gaadhayo nidaamka axsaabta ee doorashada tooska ah.

6. Haddii ay ku yimaadaan asbaabaha ku tilmaaman Qod. 113Aad Madaxweynaha iyo ku-xigeenka Madaxweynaha ama midkoodba inta laga gaadhayo nidaamka axsaabta ee doorashada tooska ah, labada Gole (Wakiilada iyo Guurtida) ayaa si wadajir ah muddo (45) maalmood gudahood ku dooranaya Madaxweyne iyo ku-xigeen Madaxweyne ama midkood; iyada oo uu xilka jagada bannaanaatay, muddada doorashada ka horreysa, uu hayn doono Guddoomiyaha Guurtida.

7. Dalka Jamhuuriyadda Somaliland waxa lagaga dhaqmayaa xeerarkii hore loogu dhaqmi jiray ee aan ka hor imanayn shareecada Islaamka, inta laga gaadhayo soo saarista xeerar waafaqsan Dastuurka Jamhuuriyadda Somaliland.

QODOBKA 152AAD

DIYAARINTA XEERKA AFTIDA IYO MAGACAABIDA GUDIDA QABAN QAABINTA AFTIDA

Si ay u suurto gasho qaban- qaabinta aftidu, waxaa waajib ah in la soo saaro xeerka aftida iyada oo laga shidaal- qaadanayo tilmaamaha Dastuurku asteeyey waxaana la magacaabayaa guddida qaban-qaabinta aftida si waafaqsan Dastuurka.

QODOBKA 153AAD

WAX KA BEDELKA IYO KAABIDDA DASTUURKA.

1. Soo jeedinta wax ka beddelka iyo/ama kaabidda Dastuurka waxa leh:-

    b. Madaxweynaha, ka dib marka uu la tashado golaha xukuumadda.

    t. 1/3 (saddex-meelood meel) tirada guud ee Golaha wakiilada.

    j. 1/3 (saddex meelood meel) tirada guud ee Golaha Guurtida.

2. Waxa waajib ah in soo jeedinta wax ka beddelka iyo/ama kaabidda Dastuurku ay sababaysan tahay, saxeexan tahayna.

3. Wax-ka-beddelka iyo/ama kaabidda Dastuurka waxa ay Golaha wakiilada iyo Golaha Guurtidu ka doodayaan laba bilood ka dib marka uu Golaha wakiiladu aqlabiyadda tiradiisa ku go'aansado in loo baahan yahay wax-ka-bedelka iyo/ama kaabidda.

4. Wax-ka-beddelka qodob ama qodobbo ka mid ah Dastuurka iyo/ama kaabiddiisu waxa ay ku ansaxayaan kadib marka uu 2/3 (saddex meelood, laba) tirada guud ee Golaha Wakiilada iyo Golaha Guurtidu uu mid waliba goonidiisa isugu raaco.

5. Haddii Golaha Wakiiladu uu aqlabiyadda tiradiisa isugu raaci waayo in loo baahan yahay in wax laga beddelo ama wax lagu kordhiyo ama labadaba; ama haddii labada gole midkood ku ansixin waayo wax-ka-bedelka iyo/ama kaabidda 2/3 (Saddex meelood, laba) tirada guud ee xubnihiisa, soo jeedintaas dib looma soo celinayo 12 (Laba iyo Toban) Bilood oo dambe.

6. Wax-ka-bedelka ama beddelaadda calanka, Astaanta, iyo Heesta Qaranka, waxa jideynaya go'aan Gole wakiil.

QODOBKA 154AAD

XUDUUDDA WAX-KA-BEDDELKA IYO KAABIDDA DASTUURKA

Ma bannaana in soo jeedinta wax-ka-beddelka iyo/ama kaabidda dastuurku ay xambaarsanaato nuxur ka soo horjeeda:-

b. Mabaadi'da shareecada islaamka.

t. Midnimada dalka (Israacsanaanta dhul-ahaaneed).

j. Mabaadi’da tolo-wadaagga iyo hannaanka xisbiyada badan.

x. Xuquuqda aasaasiga ah iyo xorriyadaha qofka.

QODOBKA 155AAD

SALDHIGGA IYO SARRAYNTA DASTUURKA

1. Dastuurka waxa saldhig u ah mabaadi’da Islaamka.

2. Dastuurka ayaa ugu sarreeya xeerka dalka, xeer kasta oo aan isaga waafaqsanaynina, waxa uu noqonayaa waxba kama-jiraan.

QODOBKA 156AAD

DHAARTA DASTUURIGA AH

Guddoomiyaha Maxkamadda Sare oo isla markaana ah Guddoomiyaha Maxkamadda Dastuuriga ah, ayaa dhaarinaya cid kasta oo Dastuurku ku waajibiyey dhaar, ka hor inta aanu xilkiisa bilaabin, dhaartan Dastuuriga ah. Sidoo kale waxaa isagana dhaarinaya ku-xigeenkiisa.

“WAXAAN ILAAHAY UGU DHAARTAY IN AAN U NOQONAYO DAACAD DIINTA ISLAAMKA, DALKAYGA SOMALILAND, DADKIISANA KU MAAMULAYO SINNAAN IYO CADDAALAD INTA AAN XILKA HAYO”.